

# Zdravstveni turizam u Republici Hrvatskoj

---

**Mišić, Izabela**

**Master's thesis / Diplomski rad**

**2023**

*Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:* **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

*Permanent link / Trajna poveznica:* <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:806694>

*Rights / Prava:* [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

*Download date / Datum preuzimanja:* **2025-01-30**



*Repository / Repozitorij:*

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)



Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

“Dr. Mijo Mirković”

IZABELA MIŠIĆ

ZDRAVSTVENI TURIZAM U REPUBLICI HRVATSKOJ

Diplomski rad

Pula, 2023

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

“Dr. Mijo Mirković”

IZABELA MIŠIĆ

ZDRAVSTVENI TURIZAM U REPUBLICI HRVATSKOJ

Diplomski rad

JMBAG: 0303073723

Studijski smjer: Poslovna ekonomija, Turizam i razvoj

Kolegij: Selektivni turizam

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Trgovina i turizam

Mentor: izv. prof. dr. sc. Aljoša Vitasović

Pula, 2023



### IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani \_\_\_\_\_, kandidat za magistra  
\_\_\_\_\_ ovime izjavljujem da je ovaj  
Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima  
te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija.  
Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno da  
je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava.  
Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj  
visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student  
\_\_\_\_\_

U Puli, \_\_\_\_\_



### IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, \_\_\_\_\_ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom

\_\_\_\_\_

koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, \_\_\_\_\_

Potpis

\_\_\_\_\_

UVOD.....	9
ZDRAVSTVENI TURIZAM.....	11
Zdravstvene usluge u turizmu .....	11
Područja zdravstvenog turizma.....	12
NASTANAK I ZDRAVSTVENI TURIZAM DANAS.....	14
Povijest zdravstvenog turizma .....	15
Počeci zdravstvenog turizma u Hrvatskoj .....	16
Aqua lasae .....	16
SWOT analiza zdravstvenog turizma u Hrvatskoj .....	19
Zdravstveni turizam u Hrvatskoj danas .....	23
Način funkcioniranja zdravstvenog turizma u Hrvatskoj .....	24
ZDRAVSTVENI TURIZAM KROZ REGIJE .....	26
Zdravstveni turizam u središnjoj Hrvatskoj i gradu Zagrebu .....	26
Zdravstveni turizam u Istri i Kvarneru .....	27
Zdravstveni turizam u istočnoj Hrvatskoj.....	29
Zdravstveni turizam u Hrvatskom primorju .....	31
LJEČILIŠTA U HRVATSKOJ .....	33
Primjeri dobre prakse.....	34
Naftalanski tretmani .....	36
EKONOMSKE KORISTI OD ZDRAVSTVENOG TURIZMA .....	39
ZDRAVSTVENI TURIZAM U SFERI ESTETIKE .....	41
POTENCIJAL ZA RAZVOJ ZDRAVSTVENOG TURIZMA.....	43
Mjere vlade republike hrvatske za razvoj zdravstvenog turizma .....	43
Potencijali u svijetu .....	44
Usporedba potencijala hrvatske i ostatka europa.....	45
VRSTE ZDRAVSTVENOG TURIZMA U HRVATSKOJ .....	47
STATISTIČKI PODACI.....	48
Konkurentske države .....	49
ZDRAVSTVENI TURIZAM U VRIJEME PANDEMIJE COVID-19 VIRUSOM.....	51
Posljedice zdravstvenog turizma nakon pandemije.....	52
TRENDOVI U ZDRAVSTVENOM TURIZMU .....	53
DENTALNI TURIZAM U HRVATSKOJ.....	55
Prilike za razvoj i ekonomske koristi .....	57
Marketinški osvrt na dentalni turizam.....	60

MARKETINŠKE STRATEGIJE .....	61
Važnost preporuka i recenzija za razvoj zdravstvenog turizma.....	62
Važnost SEO u zdravstvenom turizmu .....	63
IZAZOVI U HRVATSKOM ZDRAVSTVENOM TURIZMU .....	65
ANKETNO ISTRAŽIVANJE O SVIJESTI, PREFERENCIJAMA O OČEKIVANJIMA U ZDRAVSTVENOM TURIZMU HRVATSKOJ .....	66
Cilj istraživanja .....	66
Ispitanici u anketi.....	66
Profil sudionika ankete .....	67
Svijest o zdravstvenom turizmu .....	69
Razlozi za izbor Hrvatske za zdravstveni turizam .....	70
Preference sudionika ankete.....	73
Udovoljavanje očekivanjima u zdravstvenom turizmu.....	76
Budući interesi .....	78
ZAKLJUČAK .....	81
LITERATURA.....	82
Knjige .....	82
Internetske stranice.....	82
Popis tablica.....	85
Izvor tablica .....	85
Popis slika .....	85
Izvor sliika.....	86

## **Sažetak**

Predmet ovog rada je oblik selektivnog turizma modernog doba kojega nazivamo zdravstveni turizam koji je sve učestaliji oblik turizma u Republici Hrvatskoj ali i drugim državama u Europi i svijetu. Za zdravstveni turizam se često govori kako je jedan od kompleksnijih turističkih proizvoda te on obuhvaća velike brojke specijaliziranih sadržaja ali i usluga na turističkim putovanjima koji su motivirani potrebama suvremenog čovjeka za unapređivanjem načina života i zdravlja te unapređenjem životnih kvaliteta. Kako smo svjedoci da su se načini života promijenili te se mijenjaju iz godine u godinu tako je zdravstveni turizam sve češće na udaru vladinih mjera kako bi se donio adekvatan zakon koji bi bio od državnih interesa ali i samih turista u zdravstvenom turizmu.

U radu će dakako biti riječ i o zdravstvenom turizmu u Hrvatskoj kao i o nekim bitnim usporedbama sa svjetskim destinacijama koje prednjače u medicinskim uslugama.

Ključne riječi: medicinski turizam, zdravstveni turizam, promjene načina života, estetska kirurgija, lječilišni turizam, potencijal zdravstvenog turizma



## **Summary**

The subject of this paper is the form of selective tourism of the modern era, which we call health tourism, which is an increasingly common form of tourism in the Republic of Croatia, but also in other countries in Europe and the world. Health tourism is often said to be one of the more complex tourist products, and it includes a large number of specialized contents and services on tourist trips, which are motivated by the needs of modern people to improve their lifestyle and health and improve their quality of life. As we are witnessing that lifestyles have changed and are changing from year to year, health tourism is increasingly under attack from government measures in order to pass an adequate law that would be in the interests of the state, but also of the tourists themselves in health tourism.

The paper will of course also talk about health tourism in Croatia as well as some important comparisons with world destinations that are leading in medical services.

Keywords: medical tourism, health tourism, lifestyle changes, aesthetic surgery, spa tourism, health tourism potential

## UVOD

Zdravstveni turizam je oblik turizma koji kombinira putovanje i zdravlje a nalazi se u jednome od najjačih trendova među turističkim putovanjima posljednjih nekoliko desetljeća. Razvitku zdravstvenog turizma u svijetu ali i u Hrvatskoj doprinijela je sve veća svijest ljudi o vlastitom zdravlju, povećanju slobodnog vremena ali i osobnim dohocima stanovnika, no ne smijemo zaboraviti ni velike promjene koje su se razvile u životima suvremenih ljudi pa su se tako i pojačale pojavu određenih bolesti kao što su dijabetes, respiratorne ili kardiovaskularne bolesti.

Hrvatska ima veliki potencijal za razvoj zdravstvenog turizma s obzirom na bogatu tradiciju u primjeni prirodnih ljekovitih resursa i tradicionalne medicine. Hrvatska je poznata kao destinacija za medicinski turizam, a najpopularnije zdravstvene usluge su dentalni tretmani, rekreacijski i wellness programi te estetska kirurgija.

Zdravstveni turizam je rastuća grana turizma koja uključuje putovanje iz jedne zemlje u drugu radi medicinskih tretmana, rehabilitacije ili održavanja zdravlja. Ovaj oblik turizma privlači sve veći broj ljudi širom svijeta zbog kvalitetne zdravstvene usluge, pristupačnih cijena i mogućnosti da se spoji medicinski tretman s opuštajućim odmorom.

Destinacije koje su popularne za zdravstveni turizam obično imaju visoko kvalificirane medicinske stručnjake, modernu medicinsku opremu i infrastrukturu koja je prilagođena potrebama pacijenata.

Uobičajeni tretmani u zdravstvenom turizmu uključuju estetsku kirurgiju, stomatološke usluge, liječenje plodnosti, kardiološke procedure, ortopedsku rehabilitaciju i spa terapije. Zdravstveni turizam ima potencijal da donese značajne ekonomske benefite destinacijama, stvarajući radna mjesta, privlačeći strane investicije i promovirajući lokalnu privredu.

Svjetski zdravstveni turizam značajno je rastao u posljednjih nekoliko godina, posebno u Indiji, Tajlandu i Maleziji. Osim toga, zdravstveni turizam je vrlo popularan u Europi, posebno u Njemačkoj i Švicarskoj, gdje je medicinski turizam orijentiran na specijalizirane zdravstvene usluge. U SAD-u i Kanadi, zdravstveni turizam je fokusiran

na alternativne tretmane i wellness programe. Kada govorimo o estetskoj kirurgiji tu se najčešće spominje Turska u koju turisti dolaze iz cijele Europe ali i Amerike.

S obzirom na sve veće širenje zdravstvenog turizma u svijetu ali i trendovima koji taj dio turizma prate zasigurno se može reći kako Hrvatska može postati jedna od vodećih zemalja u Europi uz donošenje bitnih zakona koji se tiču zdravstvenog turizma općenito.

## **ZDRAVSTVENI TURIZAM**

Zdravstveni turizam jest pružanje zdravstvenih usluga - dijagnostičkih i terapijskih postupaka, zdravstvene njege te postupaka medicinske rehabilitacije uz mogućnost korištenja prirodnih ljekovitih činitelja, uz pružanje ugostiteljskih usluga i/ili usluga u turizmu. Zdravstveni turizam uključuje medicinski turizam, lječilišni turizam i medicinski wellness.

Zdravstveni turizam obuhvaća putovanje ljudi iz jedne zemlje u drugu s ciljem poboljšanja svojeg zdravstvenog stanja, ozdravljenja ili postavljanja dijagnoze. Ovaj oblik turizma, također poznat kako medicinski turizam podrazumijeva putovanje ljudi izvan svoje zemlje radi dobivanja medicinske ili zdravstvene usluge. Isto tako obično se definira u terminima niskih troškova i relativno brze dostupnosti medicinskih usluga, koje se, u slučajevima u kojima su potrebni dugotrajni tretmani, obično pružaju uz određenu vrstu smještaja u neposrednoj blizini medicinskih ustanova.

Zdravstveni turizam uključuje širok spektar procedura, od estetskih operacija i stomatoloških usluga do složenijih kirurških zahvata, obnovljivog liječenja i različitih vrsta terapija. Kako bi se postigao zadovoljavajući standard kvalitete medicinskih usluga, ovi oblici zdravstvenog turizma često su regulirani, a medicinske ustanove moraju udovoljavati strogim standardima i smjernicama. Ovaj oblik turizma postaje sve popularniji, pogotovo u zemljama koje nude kvalitetne medicinske tretmane po razumnim cijenama.

### **Zdravstvene usluge u turizmu**

Zdravstvene usluge u zdravstvenom turizmu mogu pružati zdravstvene ustanove, trgovačka društva za obavljanje zdravstvene djelatnosti i privatni zdravstveni radnici. Navedene pravne i fizičke osobe mogu osim zdravstvenih pružati i usluge u turizmu sukladno propisima kojima se uređuje pružanje usluga u turizmu te obavljati ugostiteljsku djelatnost sukladno propisima kojima se uređuje obavljanje ugostiteljske djelatnosti. Zdravstvene ustanove i privatni zdravstveni radnici mogu pružati zdravstvene usluge u zdravstvenom turizmu samo izvan kapaciteta ugovorenih

## Područja zdravstvenog turizma

Nekoliko je bitnih podjela zdravstvenog turizma te se najčešće se baziraju na sve većoj brizi o vlastitom zdravlju i orijentaciji prema zdravijem načinu života.

Zdravstveni turizam obuhvata širok spektar medicinskih usluga i aktivnosti koje su namijenjene pacijentima koji putuju u inozemstvo radi poboljšanja svog zdravlja ili medicinskog tretmana.

Nekoliko aspekata koje zdravstveni turizam obuhvaća:

### 1. Medicinski tretmani:

Uključuju različite vrste medicinskih procedura i tretmana kao što su estetska kirurgija, stomatološke usluge, plastična i rekonstrukcijska kirurgija, liječenje plodnosti, kardiološke procedure, ortopedska rehabilitacija, oftalmološke intervencije, transplantacije organa, dijagnostičke preglede i druge medicinske usluge.

### 2. Wellness i spa tretmani:

Zdravstveni turizam često uključuje pružanje wellness i spa tretmana koji imaju za cilj održavanje zdravlja, opuštanje i revitalizaciju tijela i uma. Ovi tretmani mogu uključivati masaže, hidroterapiju, aromaterapiju<sup>2</sup>, termalne kupke, saune, fitnes programe, yoga i druge slične aktivnosti.

### 3. Medicinski pregledi i konzultacije:

Zdravstveni turizam može obuhvaćati i medicinske preglede, dijagnostičke procedure i konzultacije sa stručnjacima iz određene medicinske ovlasti. Pacijenti mogu putovati u inozemstvo kako bi dobili drugo mišljenje, potvrdili dijagnozu, provjerili svoje zdravstveno stanje ili se posavjetovali sa renomiranim liječnicima.

---

<sup>1</sup> Republika Hrvatska, Ministarstvo zdravlja, *Zdravstveni turizam*, <https://zdravlje.gov.hr/zdravstveni-turizam-5532/5532> (datum pristupa 18.lipnja 2023)

<sup>2</sup> *Aromaterapija*, dio fitoterapije, kontrolirano je korištenje eteričnih ulja u svrhu očuvanja zdravlja te liječenja i prevencije bolesti, na svim razinama čovjekovog postojanja.

#### 4. Rehabilitacija i fizička terapija:

Mnoge destinacije zdravstvenog turizma nude usluge rehabilitacije i fizičke terapije za pacijente koji se oporavljaju od povreda, kirurških zahvata ili oboljenja. Ovi programi uključuju specijalizirane terapije, vježbe, elektroterapiju, hidroterapiju i druge tehnike koje pomažu pacijentima da povrate funkcionalnost i poboljšaju svoje zdravlje.

#### 5. Medicinski turizam za specifične potrebe:

Postoje i posebni oblici zdravstvenog turizma koji su prilagođeni određenim potrebama pacijenata. Na primjer, postoji medicinski turizam za trudnice, za očuvanje plodnosti, za liječenje određenih bolesti ili za specifične medicinske procedure koje su specijalizirane u određenoj destinaciji.

Važno je napomenuti da zdravstveni turizam uključuje i sve usluge podrške kao što su smještaj, prijevoz, prijevodi...

Pod pružanjem medicinskih usluga u okviru zdravstvenog turizma smatraju se preventivni dijagnostički i terapijski postupci, postupci zdravstvene njege te postupci medicinske rehabilitacije.

Pod pružanjem lječilišnih usluga u okviru zdravstvenog turizma smatraju se usluge kojima se pomoću prirodnih ljekovitih činitelja, uz postupke fizikalne rehabilitacijske medicine provodi preventivna zdravstvena zaštita, specijalističko-konzilijarna i bolnička rehabilitacija.

Konzilijarna zdravstvena zaštita, vrsta zdravstvene zaštite, uz bolničko liječenje, specijalističku zdravstvenu zaštitu i ambulantno liječenje. U obuhvat joj spadaju konzilijarni pregled, kontrolni konzilijarni pregled, dijagnostičku pretragu, drugo mišljenje prema indikaciji izabranog doktora te konzultacija (uputnica bez osigurane osobe).<sup>3</sup>

Pod pružanjem usluga medicinskog wellnesa u okviru zdravstvenog turizma smatraju se usluge kojima se uz primjenu preventivnih, medicinskih, dijagnostičkih i terapijskih postupaka te postupaka zdravstvene njege i medicinske rehabilitacije

---

<sup>3</sup> Narodne novine, *Članci*, <https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/dodatni/432054.pdf?fbclid=IwAR1vdbnMlrAp7C0FF5nUOrnN-hdzLNJ4x1halDwzlnHuDRJT3g1vypviCik> (datum pristupa 18.lipnja 2023)

provode ciljani programi za očuvanje i unapređenje sveukupnog zdravlja i kvalitete života.<sup>4</sup>

## **NASTANAK I ZDRAVSTVENI TURIZAM DANAS**

Zdravstveni turizam u Hrvatskoj iskazuje iznimne prirodne predispozicije, potkrepljene bogatom tradicijom i izvrsnom infrastrukturom. Zemljopisno pozicionirana kao idealno odredište, Hrvatska je već tijekom brojnih stoljeća izgrađivala ugled kao centar stručnosti, obrazovanja i iskustva u području zdravstvenog turizma. Ova prekrasna zemlja prirodno je obdarena ljekovitim resursima poput termalnih izvora, mineralnih voda te blagotvornog mediteranskog klime. Kombinacija ovih faktora stvara povoljno okruženje za oporavak i revitalizaciju.

Geografski položaj uzduž Jadranskog mora dodatno doprinosi privlačnosti Hrvatske kao mjesta gdje se zdravlje i relaksacija stapaju u jedinstvenu ponudu. Osim svojih prirodnih darova, Hrvatska je duboko ukorijenjena u povijesti zdravstvenog turizma. Već dugi niz godina, priznate ustanove i stručnjaci pružaju vrhunske medicinske usluge i terapije. Stoga ne čudi što je Hrvatska stekla status renomiranog odredišta za liječenje i oporavak, potkrepljen iznimnim obrazovnim institucijama i trajnom posvećenošću unapređenju znanja i vještina u zdravstvenom sektoru.

Infrastruktura u Hrvatskoj pruža sve potrebno za udoban boravak i brigu o zdravlju gostiju. Od suvremenih medicinskih objekata do luksuznih wellness centara, sve je pažljivo oblikovano kako bi se osigurao ne samo visok standard medicinske skrbi, već i nezaboravan doživljaj opuštanja i uživanja. U suštini, Hrvatska ne samo da je prirodno obdarena za zdravstveni turizam, već je ta sposobnost duboko ukorijenjena u njenoj povijesti i podržana izvrsnom infrastrukturom. Svojom predanošću kvaliteti, Hrvatska nastavlja privlačiti one koji traže holistički pristup zdravlju, spajajući ljepotu prirode s stručnošću medicinskog svijeta.

---

<sup>4</sup> Republika Hrvatska, Ministarstvo zdravstva, *Zdravstveni turizam, usluge u zdravstvenom turizmu*, <https://zdravlje.gov.hr/zdravstveni-turizam-5532/usluge-u-zdravstvenom-turizmu/5533> (datum pristupa 18. lipnja 2023)

## Povijest zdravstvenog turizma

Prvi počeci zdravstvenog turizma mogu se pratiti unazad tisućama godina, jer su ljudi oduvijek putovali u potrazi za liječenjem ili poboljšanjem zdravlja.

U antičkom svijetu, ljudi su putovali u poznate lječilišne centre kako bi koristili termalne izvore i kupke za liječenje različitih bolesti. Poznati primjeri su antička rimska kupatila poput termi u Rimu.

Tijekom srednjeg vijeka i renesanse, razvoj banja i spa centara postao je popularan oblik zdravstvenog turizma. Ljudi su posjećivali mineralna kupališta i mineralne izvore u Europi kako bi se liječili od raznih tegoba i uživali u terapijskim tretmanima.

Tijekom 18. i 19. stoljeća, mnogi europski gradovi postali su popularne destinacije za zdravstveni turizam. Gradovi poput Baden-Badena u Njemačkoj, Karlovih Vari u Češkoj i Montecatini Terme u Italiji postali su poznati po svojim termalnim kupkama i blagotvornim svojstvima za zdravlje.

U Engleskoj 18. stoljeća primjerice ljudi su odlazili u toplice za koje se vjerovalo da se nalaze na izvorima vode bogate mineralima koji pogoduju ukupnom zdravlju ljudi, posebice izlječenju bolesti povezanih sa gihtom, jetrom ili bronhitisom.<sup>5</sup>

U 20. stoljeću, sa razvojem medicine i tehnologije, počele su se razvijati specijalizirane medicinske destinacije širom svijeta. Zemlje kao što su Sjedinjene Američke Države, Njemačka, Singapur, Turska, Indija i Tajland postale su poznate po visokom standardu medicinske njege i privlače pacijente iz različitih dijelova sveta.

Danas, zdravstveni turizam je globalna industrija koja se brzo razvija. Destinacije širom sveta pružaju različite medicinske usluge i tretmane, a pacijenti biraju destinacije na osnovu kvaliteta usluga, stručnosti medicinskog osoblja i pristupačnosti.

---

<sup>5</sup> Croatia link, *Zdravstveni turizam: definicija, povijest i podjela*, [http://croatialink.com/wiki/Zdravstveni\\_turizam:\\_definicija,\\_povijest\\_i\\_podjela](http://croatialink.com/wiki/Zdravstveni_turizam:_definicija,_povijest_i_podjela) (datum pristupa: 21. lipnja 2023)



## Počeci zdravstvenog turizma u Hrvatskoj

Zdravstveni turizam u Hrvatskoj ima dugu tradiciju, datira još iz antičkih vremena kada su ljudi pronašli izvore ljekovitih mineralnih voda i koristili ih za liječenje različitih bolesti. Međutim, moderni razvoj zdravstvenog turizma u Hrvatskoj započeo je u drugoj polovici 19. stoljeća, kada su se osnivale klinike i banje koje su pružale medicinske usluge i liječenje.

U to je vrijeme počela i gradnja modernih hotela i vila za turiste koji su tražili liječenje i oporavak u primorskim gradovima kao što su Opatija, Crikvenica i Dubrovnik. Opatija je posebno bila popularno odredište zbog svoje blage klime i prirodnih ljekovitih izvora, a stoga je postala i poznato lječilište u kojemu su sanatorije otvarali liječnici. Shodno tome Opatija je postala jedna od najznačajnijih lječilišta 19. i prve polovice 20. stoljeća zajedno s Nicom, Karlove Varyom, Cannesom i Biarritz.

U 20. stoljeću, zdravstveni turizam u Hrvatskoj doživio je veliki procvat, posebice nakon Drugog svjetskog rata, kada su se gradile nove banje i lječilišta te se premijerno pojavljuje zubni turizam. Hrvatska postaje poznata po uspješnom liječenju kroničnih bolesti dišnih putova, kože, reumatskih bolesti, a počevši od 70-ih godina nadalje, Hrvatska se ističe kao poželjna destinacija za sportski i zdravstveni turizam, kao što je primjerice tenis, u kojem se destinacija Umag posebno preporuča.

### Aqua lasae

Grad Varaždinske Toplice smjestio se na južnim obroncima Topličke gore u blizini rijeke Bednje, na sjeveroistoku Hrvatskoga zagorja. Grad svoje ime duguje izvoru termalne vode koja izvire iz dubine od gotovo dva kilometra. Varaždinske toplice najstarije su termalne toplice u Hrvatskoj. U današnjem obliku izgrađene su 1820. godine. Međutim, kvalitetu termalne vode prepoznali su već stari Rimljani koji su na području današnjih Varaždinskih toplica izgradili terme i čitavo naselje Aquae lasae koje je postojalo oko 400 godina. Ostaci ovoga lječilišno-kupališnoga kompleksa smatraju se jednim od najznačajnijih arheoloških nalazišta u Hrvatskoj.<sup>6</sup>

---

<sup>6</sup> Povijest, *Aqua lasae: elitno rimsko lječilište*, <https://povijest.hr/drustvo/kultura/aquae-iasae-elitno-rimsko-ljeciliste/> (datum pristupa: 23. lipnja 2023)

Aqua lasae bilo je jedno od prvih rimskih naselja u Hrvatskoj, a nalazilo se na području današnjih Varaždinskih toplica. Varaždinske toplice su ime dobile po plemenu Jasi koje je u antičko doba nastanilo područje Varaždina prije dolaska Rimljana.

Aqua lasae jedno je najpoznatijih trgovačkih, religijskih lječilišnih centara u vrijeme Rimljana. Kao glavni razlog naseljavanja tog područja navodno je bila upravo termalna voda koja je znala doseći temperaturu od čak 58 Celzijevih stupnjeva. Kroz godine su se na tom području izgradili i stambeni dijelovi za život i trgovinu a kompleks se mijenjao ovisno o potrebama kasnijih civilizacija međutim nikada nije prestao biti termalno kupalište zahvaljujući termalnim izvorima. Veliku važnost ovog drevnog kupališta potvrđuju i ostaci koje su pronašli arheolozi te kameni natpisi koji ukazuju na zahvale raznim božanstvima.

U vrijeme kada su terme nastale štovale su se božice Minerva (rimska božica mudrosti, trgovine, poezije) i Dijana (staroitalska božica svjeta, mjeseca i života) te bogovi Apolon (grčki bog ljepote, glazbe i proroštva) i Eskalup (grčki bog liječništva).

Slika 1: Aqua lasae (kaku su terme otprilike izgledale)



Izvor: Povijest, *Aqua lasae: elitno rimsko lječilište*,  
<https://povijest.hr/drustvo/kultura/aquae-iasae-elitno-rimsko-ljeciliste/> (datum pristupa: 23. lipnja 2023)

Zahvaljujući ljekovitoj sumpornoj vodi, Aqua lasae je postala lječilište rimskih legionara i viših časnika, pa ju je navodno posjetio i rimski car Karakala (188.-217.), koji je naredio izgradnju čuvenog lječilišta u Rimu.

Ljekovitost ove vode prepoznali su i Hrvati koji su ovdje vjerojatno stigli u 7. stoljeću, 300 godina nakon što je rimsko naselje stradalo u Velikoj seobi naroda. Tu su sagradili novo naselje i nazvali ga Toplice.<sup>7</sup>

Čitav kompleks Aquae lasae nalazio se na brežuljku. Svako rimsko naselje izgrađeno je planski, vrlo promišljeno i prilagođeno reljefu. Aquae lasae bile su podijeljene u tri dijela. Na najvišem dijelu brežuljka nalazio se javni dio toga naselja poput kapitola (lat. capitolium), odnosno religijskog središta grada i glavnoga trga (lat. forum) okruženoga trijemovima, na kojem se nalazi izvor. Danas se ovaj arheološki lokalitet nalazi u gradskom parku Varaždinskih Toplica.<sup>8</sup>

Cijeli kompleks termi imao je vrlo dobar strateški položaj koji je i uvjetovao gradnji ali i razvitku termi. Do sada su arheolozi pronašli sličnu vrstu termi jedino u Engleskoj u naselju u kojemu su stanovali Rimljani a ime mu je Aquae Sulis pa je time značaj Varaždinskih toplica još i veći. Isto tako arheolozi su došli do zaključka su terme bile posvećene nimfama<sup>9</sup>Također Aqua lasae jedno je od najočuvanijih arheoloških nalazišta u Hrvatskoj pa je time njegovo povijesno značenje neupitno.

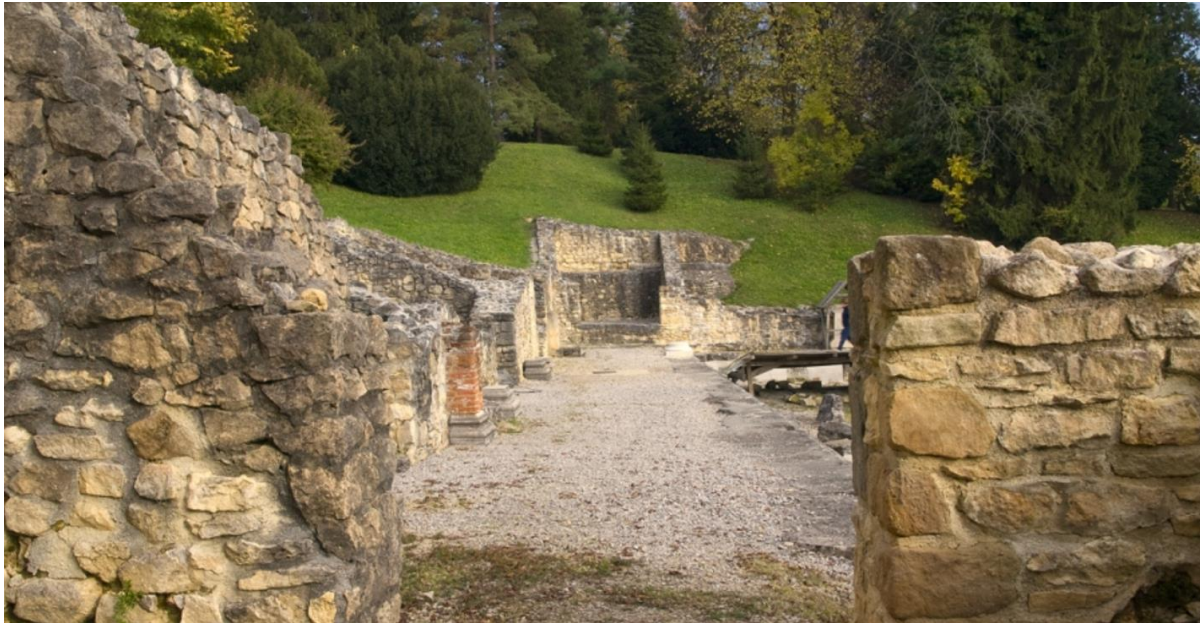
Slika 2. Terme Aqua lasae

---

<sup>7</sup> Turistička zajednica Varaždinske županije, *Aqua lasae*, <https://www.turizam-vzz.hr/en/explore/legends/62-aqua-iasae> (datum pristupa: 22. lipnja 2023)

<sup>8</sup> Povijest, *Aqua lasae: elitno rimsko lječilište*, <https://povijest.hr/drustvo/kultura/aquae-iasae-elitno-rimsko-ljeciliste/> (datum pristupa: 23. lipnja 2023)

<sup>9</sup> Mitska božanstva koja su često povezana s prirodnim izvorima vode, šuma i planina.



Izvor: Turistička zajednica Varaždinske županije, *Aqua Iasae*, <https://www.turizam-vzz.hr/en/explore/legends/62-aqua-iasae> (datum pristupa: 22. lipnja 2023)

Od 1953. godine provode se sustavna arheološka istraživanja koja su rezultirala otkrićem kompleksa rimske javne arhitekture na površini od 6000m<sup>2</sup>, u raznim fazama izgradnje od 1.-4.st. Najbolje su sačuvani objekti nastali nakon Konstantinove obnove, odnosno tijekom 4.st. po. Kr.

Antički kompleks se sastoji od kupališnog dijela zgrade kupališta s bazenima i kupališne bazilike koja je kasnije prenamijenjena za kršćanski obred, foruma okruženog trijemovima na kojem se od rimskog vremena sve do danas nalazi nadaleko poznati izvor termalne ljekovite vode te kapitolija.<sup>10</sup>

### **SWOT analiza zdravstvenog turizma u Hrvatskoj**

SWOT analiza, odnosno SWOT matrix jedna je od najpoznatijih i osnovnih tehnika strateške analize unutar poslovnih znanosti. Riječ je o jednom od ključnih alata, vrlo je važan i preporučljiv kod donošenja svih strateških odluka, primjerice otvaranja nove tvrtke, lansiranja novog proizvoda, prestrukturiranja organizacije, nastupa na novom tržištu i slično. Može se primijeniti na bilo kojem području i zato je vrlo česta u uporabi. SWOT analiza analizira i identificira četiri aspekta, a to

---

<sup>10</sup> Bernarda Tourism, *Arheološki park Aqua Iasae*, <https://www.bernarda-tourism.eu/varazdinske-toplice/arheoloski-park-aqua-iasae/> (datum pristupa 24. lipnja 2023)

su: **S**trengths (snage), **W** Weaknesses (slabosti), **O** Opportunities (prilike), **T** Threats (prijetnje).<sup>11</sup>

Tablica 1. SWOT analiza zdravstvenog turizma u Hrvatskoj

<b>SNAGE (STRENGTHS)</b>	<b>SLABOSTI (WEAKNESSES)</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>→ Prirodne ljepote</li> <li>→ Kvaliteta zdravstvenih usluga</li> <li>→ Stručnost u određenim medicinskim područjima</li> <li>→ Povoljne cijene</li> <li>→ Bogata povijest i kultura</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>→ Nedovoljno promoviranje</li> <li>→ Sezonski karakter turizma</li> <li>→ Konkurencija</li> <li>→ Infrastrukturni izazovi</li> <li>→ Kvaliteta usluge na različitim lokacijama</li> </ul>
<b>MOGUĆNOSTI (OPPORTUNITIES)</b>	<b>PRIJETNJE (THREATS)</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>→ Diversifikacija ponude</li> <li>→ Povećanje promocije</li> <li>→ Suradnja s osiguravajućim društvima</li> <li>→ Medicinski wellness</li> <li>→ Edukacija medicinskog osoblja</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>→ Globalna politička nestabilnost</li> <li>→ Zdravstvene krize</li> <li>→ Regulativne barijere</li> <li>→ Negativna percepcija</li> <li>→ Cjenovna konkurencija</li> </ul>

<sup>11</sup> Marketing, Što je SWOT analiza i koje su smjernice potrebne za njezinu izradu?, <https://www.marketing.hr/sto-je-swot-analiza-i-koje-su-smjernice-potrebne-za-izradu/> (datum pristupa: 22. kolovoza 2023)



Izvor: Autor

Promatranjem vlastitih snaga i slabosti u kombinaciji s prilikama i prijetnjama dolazimo do strateških saznanja kako bismo mogli poduzeti pravilne mjere i aktivnosti za postizanje poslovnih i drugih ciljeva tvrtke.<sup>12</sup>

#### Snage (Strengths):

- Prirodne ljepote - Hrvatska je poznata po prekrasnim obalnim područjima, otocima, planinama i nacionalnim parkovima, što može privući turiste koji traže opuštanje i obnovu u prirodnom okruženju.
- Kvaliteta zdravstvenih usluga - Hrvatska ima dobro razvijen zdravstveni sustav s visokokvalitetnim medicinskim uslugama, stručnim osobljem i modernom opremom.
- Stručnost u određenim medicinskim područjima - Zdravstveni turizam se može usmjeriti na određene medicinske specijalizacije u kojima Hrvatska ima stručnost, kao što su dentalna kirurgija, oftalmologija, plastična kirurgija i rehabilitacija.
- Povoljne cijene - U usporedbi s nekim zapadnim zemljama, cijene zdravstvenih usluga u Hrvatskoj mogu biti privlačne za pacijente iz drugih država.
- Bogata povijest i kultura - Zdravstveni turizam može biti obogaćen kulturnim iskustvima, kao što su posjeti povijesnim gradovima, muzejima i festivalima.

#### Slabosti (Weaknesses):

- Nedovoljno promoviranje - Hrvatska možda nije dovoljno promovirala svoje zdravstvene usluge na globalnoj razini, što može rezultirati nedostatkom svijesti među potencijalnim pacijentima.
- Sezonski karakter turizma - Veći dio turizma u Hrvatskoj koncentriran je tijekom ljetnih mjeseci, dok je zdravstveni turizam često kontinuiran i neovisan o sezoni. To može predstavljati izazov u održavanju konstantnog protoka pacijenata.

---

<sup>12</sup> Marketing, *Što je SWOT analiza i koje su smjernice potrebne za njezinu izradu?*, <https://www.marketing.hr/sto-je-swot-analiza-i-koje-su-smjernice-potrebne-za-izradu/> (datum pristupa: 22. kolovoza 2023)

- Konkurencija - Zemlje poput Turske, Mađarske i Češke već su prepoznate kao destinacije za zdravstveni turizam, pa se Hrvatska mora suočiti s jakom konkurencijom.
- Infrastrukturni izazovi - Unatoč napretku, neka područja mogu imati ograničenu infrastrukturu koja je potrebna za privlačenje međunarodnih pacijenata.
- Kvaliteta usluge na različitim lokacijama - Kvaliteta zdravstvenih usluga može varirati ovisno o regiji, što može utjecati na povjerenje pacijenata.

#### Mogućnosti (Opportunities):

- Povećana promocija - Hrvatska može povećati marketinške napore kako bi bolje promovirala svoje zdravstvene usluge i privukla međunarodne pacijente.
- Diversifikacija ponude - Raznolikost medicinskih usluga i specijalizacija može privući širok spektar pacijenata.
- Medicinski wellness - Kombinacija medicinskih usluga i wellness programa može privući pacijente koji žele ne samo liječenje, već i holistički pristup svom zdravlju.
- Suradnja s osiguravajućim društvima - Partnerstva s međunarodnim osiguravajućim društvima mogu olakšati pristup pacijenata zdravstvenim uslugama u Hrvatskoj.
- Edukacija medicinskog osoblja - Kontinuirana edukacija medicinskog osoblja u najnovijim tehnikama i tehnologijama može povećati kvalitetu usluga.

#### Prijetnje (Threats):

- Globalna politička nestabilnost: Nesigurnost i političke promjene u određenim regijama mogu smanjiti broj međunarodnih pacijenata.
- Zdravstvene krize - Nepredviđene zdravstvene krize, kao što je pandemija, mogu značajno utjecati na turizam, uključujući i zdravstveni turizam.
- Regulativne barijere - Različiti propisi i regulacije u različitim zemljama mogu otežati putovanje i liječenje pacijenata.
- Negativna percepcija - Ako se loše upravlja kvalitetom usluga ili se javi neki negativni događaj, to može utjecati na ugled Hrvatske kao zdravstvene destinacije.

- Cjenovna konkurencija - Zemlje s nižim troškovima rada i života mogu ponuditi konkurentnije cijene za iste medicinske usluge.

## **Zdravstveni turizam u Hrvatskoj danas**

Danas, Hrvatska je vrlo popularna destinacija za zdravstveni turizam, koja pruža bogatu ponudu zdravstvenih usluga, najviše u dentalnoj i medicinskoj branši, estetskoj kirurgiji, i održava tradiciju korištenja ljekovitih voda, zraka i blata u terapijske svrhe u vodećim medicinskim centrima i luksuznim medicinskim wellness & SPA centrima.

Jedna od izrazito brzo rastućih grana turizma u svijetu, koja u Hrvatskoj još uvijek nije dovoljno strateški prepoznata, je zdravstveni turizam. Zdravstveni turizam zbirni je pojam koji obuhvaća putovanja primarno motivirana korištenjem medicinske usluge (većeg ili manjeg stupnja složenosti) – stomatološke, kirurške, rehabilitacijske i sl. Zdravstveni turizam specifična je grana cjelogodišnjeg turizma jer za razliku od nekih drugih segmenata u turizmu koji se prodaju isključivo putem destinacije, funkcionira na način da klijent kupuje uslugu od strane pružatelja medicinskih i zdravstvenih usluga, koji na taj način prodaje destinaciju.

Na razini Europe zdravstveni turizam najpropulzivnija je grana selektivnog turizma te je 15% svih putovanja motivirano zdravstvenim razlozima – 203 milijuna putovanja Europljana godišnje. Na tim se putovanjima godišnje potroši ukupno 115 milijardi eura.<sup>13</sup> S obzirom da je zdravstveni turizam jedan od najbrže rastućih oblika turizma općenito Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske u samo ovoj godini objavilo je na svojim mrežnim stranicama nekoliko javnih poziva koji bi pomogli u prijedlozima vezanim za ulaganje u medicinsko-rehabilitacijsku opremu za provođenje određenih programa u medicinskom wellnessu kao svrhu unapređenja ali i poboljšanje uvjeta i kvalitete zdravstvenih usluga.

Odluka o donošenju Programa dodjele potpora male vrijednosti koji je objavljen krajem ožujka ove godine. Odluka se bazira na *donošnju potpora male vrijednosti*

---

<sup>13</sup> Malbaša, A., Dossier: *Zdravstveni turizam treba postati hrvatski prioritet*, Nacional. <http://www.nacional.hr/dossier-zdravstveni-turizam-treba-postati-hrvatski-prioritet/> (datum pristupa: 20. lipnja 2023)



*specijalnim bolnicama za medicinsku rehabilitaciju i lječilištima za ulaganje u medicinsko-rehabilitacijsku opremu za provođenje programa medicinskog wellnesa u svrhu unapređenja i podizanja kvalitete pružanja zdravstvenih usluga u zdravstvenom turizmu.<sup>14</sup>*

*Korisnici ovog programa jesu specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju i lječilišta čiji osnivač je jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grad Zagreb/jedinica lokalne samouprave i obveznici su Zakona o javnoj nabavi, a koji pružaju zdravstvene usluge u zdravstvenom turizmu i posjeduju rješenje Ministarstva za obavljanje djelatnosti zdravstvenog turizma. Svrha dodjele potpora u okviru u ulaganje u opremu za pružanje usluga medicinskog wellnesa, s ciljem povećanja broja pruženih zdravstveno-turističkih usluga, povećanja broja izvršenih dijagnostičko-terapijskih postupaka, unapređenja kvalitete i povećanja broja pruženih usluga medicinskog wellnesa s posebnim naglaskom na pružanje usluga u svrhu ublažavanja posljedica uzrokovanih bolesti COVID-19.<sup>15</sup>*

## **Način funkcioniranja zdravstvenog turizma u Hrvatskoj**

U Hrvatskoj, osnovni princip zdravstvenog sustava temelji se na pružanju obaveznog osiguranja (poznatog kao "obavezno osiguranje") svim građanima. To obvezno osiguranje je osnovno zdravstveno osiguranje koje je zakonom propisano i pod jurisdikcijom Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (poznatog kao "HZZO" ili CHIF).

Naprotiv, hrvatski zdravstveni sustav nije besplatan – svi hrvatski stanovnici dužni su sudjelovati u pokrivanju troškova zdravstvene skrbi na različite načine. Za zaposlene, poslodavci plaćaju zdravstveno osiguranje; samozaposlene osobe također su obavezne uplaćivati doprinose za zdravstvenu zaštitu; studenti koji su upisani na fakultet imaju troškove pokriveno od strane države, i tako dalje.

---

<sup>14</sup> Ministarstvo zdravstva, *Vijesti iz zdravstvenog turizma*, [https://zdravlje.gov.hr/UserDocImages/2023%20OBJAVE/Odluka%20o%20donošenju%20Programa%20dodjele%20potpora%20male%20vrijednosti\\_30%203%202023.pdf](https://zdravlje.gov.hr/UserDocImages/2023%20OBJAVE/Odluka%20o%20donošenju%20Programa%20dodjele%20potpora%20male%20vrijednosti_30%203%202023.pdf) (datum pristupa: 13 kolovoza 2023)

<sup>15</sup> Ministarstvo zdravstva, *Vijesti iz zdravstvenog turizma*, [https://zdravlje.gov.hr/UserDocImages/2023%20OBJAVE/Program%20dodjele%20potpora%20mala%20vrijednosti\\_30%203%202023.pdf](https://zdravlje.gov.hr/UserDocImages/2023%20OBJAVE/Program%20dodjele%20potpora%20mala%20vrijednosti_30%203%202023.pdf) (datum pristupa: 13 kolovoza 2023)

Istina je da postoje određene skupine ljudi koje su oslobođene plaćanja doprinosa za zdravstvenu zaštitu:

- Djeca mlađa od 18 godina.
- Umirovljenici i osobe s niskim prihodima.
- Djeca ovisnih osoba koje nisu sposobna za neovisan život i rad.
- Hrvatski stanovnici nesposobni za samostalan život.
- Članovi obitelji preminulih ili nestalih članova hrvatskih oružanih snaga.
- Osobe s invaliditetom u hrvatskim oružanim snagama.
- Osobe koje pate od određenih bolesti, kada se zdravstvene usluge pružaju zbog komplikacija uzrokovanih tim bolestima (npr. maligne bolesti ili kronični mentalni poremećaji).
- Osim obaveznog osiguranja koje pruža vlada i koje se primjenjuje u javnim bolnicama, svi hrvatski građani također imaju mogućnost koristiti usluge privatnih pružatelja zdravstvenih usluga. To može biti postignuto plaćanjem direktno ili putem dodatnog osiguranja koje pokriva troškove.

Bitno je naglasiti nekoliko važnih stvari - neke zdravstvene usluge nisu besplatne u Hrvatskoj, čak i ako posjedujete obavezno zdravstveno osiguranje.

## ZDRAVSTVENI TURIZAM KROZ REGIJE

Zdravstveni turizam kroz različite regije nudi jedinstvenu priliku za istraživanje i iskustvo blagodati zdravlja širom zemlje. Svaka regija donosi svoje prirodne ljekovite resurse, tradiciju i stručnost u medicinskim uslugama. Putnici imaju priliku uživati u opuštajućem okruženju dok istovremeno brinu o svom tijelu i umu. Bez obzira radi li se o termalnim izvorima u Hrvatskoj, ajurvedskim terapijama ili wellness tretmanima, zdravstveni turizam po regijama pruža raznolikost i jedinstvenost za svakog putnika koji cijeni holistički pristup svom zdravlju.

### Zdravstveni turizam u središnjoj Hrvatskoj i gradu Zagrebu

Najzastupljenija zdravstvena djelatnost na području Zagrebačke županije jest stomatologija i dentalna medicina s više od 100 stomatoloških i dentalnih ordinacija. Pored toga, dostupne su i ordinacije opće medicine, ginekologije, pedijatrije, fizikalne medicine, medicine za kućnu njegu, opće kirurgije, urologije, dijagnostike, radiologije, oftalmologije, logopedije te medicinsko-biotehničkih laboratorija i zubotehničkih laboratorija.<sup>16</sup> Isto tako Zagreb ima potencijal za razvoj nekih lječilišta zbog izvora termalnih voda kao što je izbor Krečevas.

#### **Primjeri:**

##### Medicinski pregledi i dijagnostika:

Klinički bolnički centar Zagreb pruža širok spektar specijalističkih pregleda i dijagnostičkih usluga. Nudi MRI (magnetska rezonancija), CT (kompjuterizirana tomografija), ultrazvuk, rendgenske snimke i laboratorijske analize.

##### Rehabilitacija i medicinska rehabilitacija:

Rehabilitacijski centar Sv. Lovro: Smješten u Samoboru, ovaj rehabilitacijski centar pruža usluge rehabilitacije za pacijente s različitim zdravstvenim stanjima. Centar nudi fizikalnu terapiju, kineziterapiju, hidroterapiju, elektroterapiju i druge rehabilitacijske

---

<sup>16</sup> Portal privatni smještaj, *Zdravstveni turizam Hrvatske*, <https://portal.privatnismjestaj.hr/clanak/zdravstveni-turizam-hrvatske> (datum pristupa: 21. lipnja 2023)

tretmane. Specijaliziran je za rehabilitaciju bolesnika s neurološkim i ortopedskim tegobama.

#### Wellness i spa tretmani:

Hotel Matija Gubec, Stubičke Toplice: Smješten u Stubičkim Toplicama, Hotel Matija Gubec nudi wellness i spa sadržaje koji uključuju termalne bazene, saune, hidromasaže i fitness centar. Gosti mogu uživati u masažama, tretmanima lica i tijela te opuštajućim wellness programima.

#### Dentalni turizam i stomatološke usluge:

Dental Studio Ostojčić: Smješten u Zaprešiću, ovaj dentalni studio pruža širok spektar dentalnih usluga, uključujući opću stomatologiju, estetsku stomatologiju, implantologiju, ortodontiju i parodontologiju. Tim stručnjaka u studiju koristi modernu opremu i tehnike liječenja.

### **Zdravstveni turizam u Istri i Kvarneru**

Istarska regija oduvijek je istaknuta kao destinacija koja velikim slovima promovira aktivni odmor kao ključ zdravog načina života. Ova filozofija predstavlja put povratka ili održavanja životne energije te postizanja vitalne ravnoteže, a pruža se kroz raznolike mogućnosti u predivnom okruženju istarskog priobalja, otoka i unutrašnjosti. Svaki korak u istraživanju ovog područja otvara vrata udobnom načinu života, gdje se harmonija između dinamičnosti i opuštanja, tišine i događaja, te mnoštva privlačnih sadržaja postiže s lakoćom.

Istarska obala i slikovita unutrašnjost obiluju autohtonim kućama i raskošnim vilama koje žive u skladu s aktivnim životnim stilom.

Svaki aspekt života u Istri upućuje na život u pokretu, prilagođavajući se potrebama modernih posjetitelja. U ponudi su luksuzni hoteli s temeljito osmišljenim wellness sadržajima, lječilišta bazirana na termalnim izvorima, medicinske ustanove i stomatološke ordinacije. Ovi sadržaji privlače goste koji teže poboljšati svoje zdravlje,

transformirati izgled ili jednostavno smanjiti stres i podići razinu životne energije. Sve je u Istri pažljivo dizajnirano kako bi se omogućilo gostima da pronađu svoj vlastiti put ka boljem zdravlju i osjećaju blagostanja. Bez obzira na željene ciljeve, Istra pruža oazu aktivnog života i regeneracije, čineći je idealnim odredištem za one koji su svjesni važnosti uravnoteženog pristupa životu.

### **Primjeri:**

#### Medicinski pregledi i dijagnostika:

Centromedica: U poliklinici Centromedila radi se ultrazvučna dijagnostika abdominalnih organa, štitnjače, dojki, zglobno-mišićnog sustava, kardiološke dijagnostike bolesti krvnih žila, fileri i botoxi, ginekološki pregledi ali i preventivni pregledi, liječenje problema sa zubima i desnama.

#### Rehabilitacija i medicinska rehabilitacija

Specijalna bolnica za ortopediju i rehabilitaciju „Martin Horvat“ Rovinj: U Specijalnoj bolnici za ortopediju i rehabilitaciju "Martin Horvat" Rovinj provodi se fizikalna terapija i rehabilitacija prije i poslije operativnih zahvata na lokomotornom sustavu, rehabilitacija za neurološku problematiku nakon moždanog udara, rehabilitacija za neurološka oboljenja, multiploskleroza, mišićnu distrofiju, cerebralnu paralizu, amiotrofičnu lateralnu sklerozu te habilitacija neurorizične djece.

#### Wellnes i spa tretmani:

Maistra nudi jedinstvene tretmane s luksuznim kozmetičkim proizvodima, prirodnim esencijalnim uljima i mirisnog lokalnog mediteranskog bilja, saune i bazene za opuštanje.

Zdravstveni turizam u istočnoj Hrvatskoj.<sup>17</sup> U ponudi imaju nekoliko hotela te je svaki poseban i nudi pažljivo odabrane usluge.

---

<sup>17</sup> Maistra, *Wellness i spa*, <https://www.maistra.com/hr/vrste-odmora/wellness-i-spa/#/> (datum pristupa: 20. kolovoza 2023)

## Dentalni turizam i stomatološke usluge:

Valis Dent je suvremena klinika koja pruža specijalističke i dentalne ali i stomatološke usluge s fokusom na oralnu kirurgiju, paradontologiju, implantoprotetiku.<sup>18</sup>

## **Zdravstveni turizam u istočnoj Hrvatskoj**

Zdravstveni turizam u istočnoj Hrvatskoj donosi jedinstvenu priliku za doživljaj ljekovitih resursa, tradicije i mirnog okruženja ove regije. Istočna Hrvatska nudi zdravstvene programe koji se fokusiraju na opuštanje, regeneraciju i revitalizaciju. Termalni izvori i lječilišta u istočnoj Hrvatskoj, kao što su Bizovačke i Daruvarske toplice omogućuju posjetiteljima da iskoriste blagodati termoterapije i ljekovitih svojstava termalnih voda. Ovi resursi su poznati po svojoj sposobnosti da potaknu opuštanje mišića, poboljšaju cirkulaciju i pruže osjećaj fizičke i mentalne obnove. Uz to, istočna Hrvatska ima i druge zdravstvene ponude. Ovdje se često nude wellness tretmani, masaže i terapije koje su usmjerene na opuštanje i smanjenje stresa. Mirna ruralna okolina i predivni krajolici doprinose opuštajućem okruženju za zdravstvene posjetitelje. Osim toga, istočna Hrvatska ima bogatu kulturnu baštinu koja se može integrirati u zdravstveni turizam. Tradicionalne metode i običaji, kao i specifična regionalna hrana, mogu se koristiti kao dodatni elementi u terapijskim programima. U konačnici, zdravstveni turizam u istočnoj Hrvatskoj pruža priliku za bijeg od svakodnevnog stresa i uranjanje u ljekovite resurse i tradiciju regije. Termalni izvori, wellness tretmani i okruženje prirode čine ovu regiju privlačnom destinacijom za one koji traže opuštajući i revitalizirajući odmor.

### **Primjeri:**

#### Medicinski pregledi i dijagnostika:

Croatia Poliklinika nalazi se u samom središtu Grada Osijeka. Moderno opremljena poliklinika s vrhunskim liječničkim timom na raspolaganju je za laboratorijske i dijagnostičke postupke te mnoge specijalističke preglede.

---

<sup>18</sup>Vallis Dent, *Posvećeni dentalnoj izvrsnosti*, <https://vallisdent.eu> (datum pristupa: 20. kolovoza 2023)

### Rehabilitacija i medicinska rehabilitacija:

Kompleks Daruvarskih toplica smješten je u prekrasnom višestoljetnom parku Julija Jankovića, okružen izvorima ljekovite tople vode i nalazištima ljekovitog mineralnog blata.<sup>19</sup> Raznovrsni sadržaji za sport i rekreaciju nalaze u Termalu; sportska dvorana, fitness dvorane, wellness spa sadržaji i fitness studio, a upotpunjuju ih otvoreni i zatvoreni bazeni s toplom termalnom vodom.<sup>20</sup>

### Wellness i spa tretmani:

Wellness centar hotela Osijek nudi spa i fitness zonu s pogledom na grad. Gostima spa zone na raspolaganju su turska kupelj, finska kupelj te jacuzzi. U prizemlju hotela je najveći beauty centar u ovom dijelu Hrvatske koji nudi velik izbor usluga njega lica i tijela, manikure i pedikure, sunčanja te široku paletu masaža, koje su najtraženije.<sup>21</sup>

### Dentalni turizam i stomatološke usluge:

Dental esthetic ordinacija nudi širok spektar usluga iz svih područja dentalne medicine, od dijagnostike i rendgenologije, do implantata i gotovih protetskih radova. Ordinacija u svojoj usluzi nudi najmodernije suvremeno opremljene tehnologije uz pomoć kojih se radi radiologija i dijagnostika zubi, ugradnja dentalnih implantata, estetska dentalna medicina, endodencija<sup>22</sup> i restorativa, profilaksa<sup>23</sup> i dječja stomatologija.

---

<sup>19</sup> Turistička zajednica Bjelovarsko-bilogorske županije, *Daruvarske toplice*, <https://www.tzbbz.hr/turisticka-ponuda/bjelovar/daruvarske-toplice> (datum pristupa: 16. kolovoza 2023)

<sup>20</sup> Turistička zajednica Bjelovarsko-bilogorske županije, *Daruvarske toplice*, <https://www.tzbbz.hr/turisticka-ponuda/bjelovar/daruvarske-toplice> (datum pristupa: 16. kolovoza 2023)

<sup>21</sup> Večernji list, *Na kraljevske tretmane dolaze gosti iz Njemačke, Slovenije, Turske, Albanije...*, <https://www.vecernji.hr/lifestyle/na-kraljevske-tretmane-dolaze-gosti-iz-njemacke-slovenije-turske-italije-1354800> (datum pristupa: 13. kolovoza 2023)

<sup>22</sup> Endodoncija je grana stomatologije koja se bavi liječenjem bolesne pulpe.

<sup>23</sup> Profilaksa jesu zaštitne mjere za sprječavanje neke opasnosti.

## Zdravstveni turizam u Hrvatskom primorju

Zdravstveni turizam na sjevernom i južnom hrvatskom primorju donosi jedinstvene wellness doživljaje i priliku za regeneraciju u prekrasnom obalnom okruženju. Oba primorja nude različite aspekte zdravstvenog turizma, od opuštanja uz morske zvukove do korištenja prirodnih ljekovitih resursa.

### Sjeverno Hrvatsko primorje

U regiji poput Opatije, Crikvenice i Rijeke, posjetitelji mogu iskusiti luksuzne wellness centre i lječilišta s raznim tretmanima, uključujući masaže, terapije blatom i aromaterapiju. Osim toga, ova područja su poznata po posebnim mikroklimama koje imaju pozitivan utjecaj na dišne puteve, što privlači ljude s respiratornim problemima.

### Južno Hrvatsko primorje

Na južnom primorju, poput Dubrovnika, Splita i otoka, posjetitelji mogu uživati u mediteranskoj klimi i prirodnoj ljepoti koja sama po sebi ima blagotvoran učinak na opuštanje i osjećaj blagostanja. Ovdje je fokus često na aktivnom odmoru, uključujući plivanje, šetnje obalom i druge vanjske aktivnosti koje podržavaju zdravlje. Obe primorske regije također nude mnoštvo zdravih obroka baziranih na lokalnoj mediteranskoj kuhinji, koja je poznata po svojim nutritivnim prednostima. Zdravstveni turizam na hrvatskom primorju povezuje blagodati prirode, tretmane i tradiciju kako bi stvorio holističko iskustvo za goste. Bez obzira na to je li putnik u potrazi za opuštanjem uz more ili konkretnim terapijama, oba primorja nude nezaboravne trenutke regeneracije i uživanja.

### **Primjeri:**

#### Medicinski pregledi i dijagnostika:

Poliklinika Priska Med u Splitu nudi uistinu zaokruženu zdravstvenu njegu od dijagnoze, preko liječenja do potpunog povratka uobičajenim aktivnostima.



### Rehabilitacija i medicinska rehabilitacija:

Centar za rehabilitaciju „Samaritanac“ Split specijalizirana je ustanova za pružanje usluga izvan vlastite obitelji nepokretnim osobama<sup>24</sup>

### Wellness i spa tretmani:

Salvia Spa Medical Wellness nudi usluge cjelovitog wellnesa s medicinskim programima koji obuhvaća najsuvremenije načine opuštanja i pomlađivanja. Spa i wellness nude opuštanje u infinity bazenu, kompletnu ponudu tretmana za tijelo i lice, detoksikaciju i oblikovanje tijela te brojne druge ponude.

### Dentalni turizam i stomatološke usluge:

Dental Centar Dubravica jedan je od najpoznatijih dentalnih poliklinika u Dalmaciji te jedan od vodećih stomatoloških centara u Europi (Implant leading centers).

---

<sup>24</sup> Centar za rehabilitaciju „Samaritanac“ Split, *O nama*, <https://www.samaritanac.hr> (datum pristupa 23. kolovoza 2023)

## LJEČILIŠTA U HRVATSKOJ

Lječilišta u Hrvatskoj su specijalizirana zdravstvena i turistička odredišta koja pružaju razne medicinske tretmane, terapije i rehabilitaciju za poboljšanje zdravlja, oporavak i prevenciju bolesti. Ova lječilišta obično su smještena u blizini prirodnih izvora termalne ili mineralne vode, te se koriste njihove ljekovite karakteristike u terapijske svrhe.

Hrvatska je poznata po svojim ljekovitim izvorima termalne vode, posebno u regijama poput Krapinsko-zagorske županije, Sisačko-moslavačke županije, Varaždinske županije i Međimurske županije. U tim regijama možete pronaći različita lječilišta koja nude ove medicinske usluge i pružaju mogućnost oporavka i rekreacije u prirodnom okruženju.

Lječilišta u Hrvatskoj nude širok spektar medicinskih usluga, uključujući:

Termalne kupke - koriste se termalne vode bogate mineralima za hidrotterapiju i opuštanje mišića. Ove kupke pomažu u ublažavanju bolova, smanjenju upala i poticanju cirkulacije.

Fizikalna terapija uključuje razne terapijske postupke poput elektroterapije, magnetske terapije, ultrazvuka i masaže. Fizikalna terapija se primjenjuje za rehabilitaciju nakon ozljeda ili operacija, ublažavanje boli i poboljšanje pokretljivosti.

Inhalacije i aerosol terapije - koriste se posebni inhalatori i uređaji za disanje kako bi se tretirali respiratorni problemi poput astme, bronhitisa i alergija. Inhalacije se provode s mineralnim vodama ili ljekovitim biljem.

Kineziterapija je terapija vježbanjem koja se provodi pod nadzorom stručnog fizioterapeuta. Kineziterapija se koristi za jačanje mišića, poboljšanje koordinacije i obnavljanje funkcionalnosti nakon ozljeda ili operacija.

Wellness i spa usluge - lječilišta često imaju i wellness i spa centre koji pružaju razne tretmane i usluge za opuštanje, ljepotu i poboljšanje blagostanja. To uključuje masaže, tretmane lica i tijela, saune, hidromasažne kade i druge wellness aktivnosti.

## Primjeri dobre prakse

### 1. Terme Tuhelj - Ljudevita Gaja 4, Tuheljske toplice

Poznato wellness i spa odredište smješteno u kontinentalnom dijelu Hrvatske, oko 40 kilometara od Zagreba. Nudi noćenje u luksuznim mobilnim kućicama, korištenje bazena Vodeni planet, Termalija Relax i Aqualuna, mini golf terene, fitness studije, radionice za djecu, obiteljske izlete,...<sup>25</sup>

### 2. Terme Sveti Martin – Izvorska 3, Sveti Martin na Muri

Prvi healthness resort u Europi, nalazi se na 27 hektara prirode, zdravlja i bezbrižnosti, posjeduje najenergetskije termomineralne bazene s tradicijom Rudolfa Steinera, posjeduju zeleno poslovanje te mogućnost dolaska sa kućnim ljubimcima.<sup>26</sup>

### 3. Krapinske Toplice – Gajeva 2, Krapina

Jedan od najmodernijih vodenih centara u Hrvatskoj, nalaze se u zelenoj dolini na četiri izvora ljekovite termalne vode, nudi uživanje u wellness i spa centru, sadrži restorane, kafiće, tobogane, vodene atrakcije,...<sup>27</sup>

### 4. Thalassotherapie Crikvenica – Gajevo šetalište 21, Crikvenica

Thalassotherapie Crikvenica koristi stoljetnu tradiciju primjene klimatoterapije i talasoterapije što znači primjenu fizičkih i kemijskih prirodnih ljekovitih činitelja svojstvenih moru i primorju, a to su morski zrak i klima te morska voda. Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Primorsko-goranske županije, u njoj se odvijaju rehabilitacije dišnih organa, fizikalna medicina i

---

<sup>25</sup> Oblikovano prema: Web stranica Terme Tuhelj, *Ljetni praznici*, [www.termesvetimartin.com](http://www.termesvetimartin.com) (datum pristupa: 22. lipnja 2023)

<sup>26</sup> Oblikovano prema: Web stranica Terme Sveti Martin, *Sveti Martin na Muri*, [www.krapinsketoplice.com](http://www.krapinsketoplice.com) (datum pristupa: 21. lipnja 2023)

<sup>27</sup> Oblikovano prema: Web stranica Krapinske toplice, *Smještaj, terme, i zdravlje u Hrvatskom zagorju*, [www.krapinsketoplice.com](http://www.krapinsketoplice.com) (datum pristupa: 22. lipnja 2023)

fizioterapija te dermatoška rehabilitacija, medicinski wellness, smještaj, specijalističke preglede i dijagnostiku.<sup>28</sup>

5. Lječilište bizovačke toplice – Sunčana ulica 39, Bizovac

Postanak Bizovačkih toplica zahvaljuje pronalasku termomineralne vode, primjenjuju se preventivni postupci s ciljem što bolje radne sposobnosti te kao oblik tzv. aktivnog odmora. nudi čak 11 vodenih bazena koji su podijeljeni na unutrašnje i vanjske bazene, školu plivanja za najmlađe, usluge hrane, pića, noćno kupanje subotom, dvije vrste soba, saune, medicinske masaže i hidrogimnastiku.<sup>29</sup>

6. Biokovka Terme Hotel – Put Cvitačke 9, Makarska

Biokovka se smjestila u Makarskoj u najljepšem dijelu grada na šljunčanoj plaži dugoj više od 2 km u parku s mediteranskom vegetacijom. Nudi ponude za sportaše, fitness centar, oblike fizikalne terapije, medicinske usluge, sport i rekreaciju, individualne i grupne programe, programe zdravstvenog turizma, posebne ponude sa smještajem.<sup>30</sup>

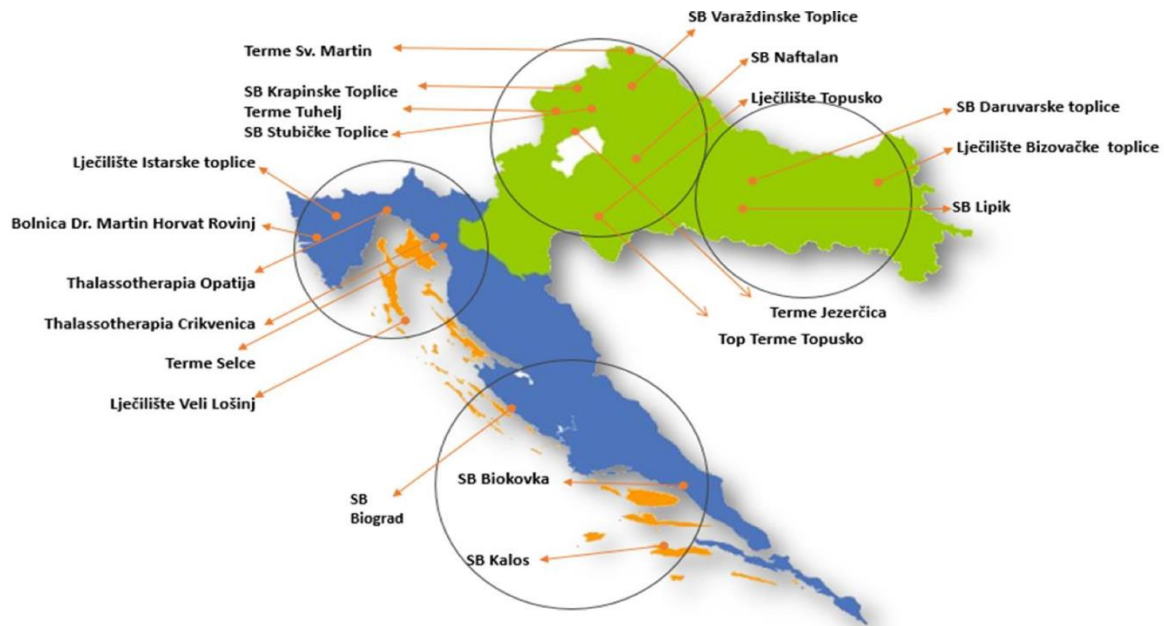
Slika 3. Termalne (SPA) i lječilišne destinacije u Hrvatskoj

---

<sup>28</sup> Oblikovano prema: Web stranica Thalassotherapia Crikvenica, *Thalassotherapia Crikvenica- specijalna bolnica za rehabilitaciju Primorsko-goranske županije*, <https://thalasso-ck.hr> (datum pristupa: 23. lipnja 2023)

<sup>29</sup> Oblikovano prema: Web stranica Bizovačke toplice, *Bizovačka termalna voda*, <https://www.bizovacke-toplice.hr/bizovacka-termalna-voda.aspx> (datum pristupa: 22. lipnja 2023)

<sup>30</sup> Oblikovano prema: Web stranica Biokovka, *Biokovka*, <https://www.biokovka.hr/hr/> (datum pristupa: 23. lipnja 2023)



Izvor: Republika Hrvatska, Ministarstvo zdravstva, *Katalog projekta zdravstvenog turizma*,

<https://zdravlje.gov.hr/UserDocsImages/2021Objave/Katalog%20projekata%20zdravstvenog%20turizma%202020.pdf> (datum pristupa: 21.05.2023)

Na slici se nalaze poznata lječilišta i terme u Hrvatskoj te iz priloženog možemo vidjeti kako je Hrvatska bogata istima, kvalificirano osoblje, priznata i visokokvalitetna oprema uvelike pogoduje takvom načinu turizma, a blizina Slovenije i Italije doprinosi aktivnom razvoju zdravstvenog turizma u Hrvatskoj.

## Naftalanski tretmani

Naftalanski tretmani temelje se na primjeni naftalanskog blata koje se smatra ljekovitim zbog svojih potencijalnih terapijskih svojstava. Naftalansko blato sadrži prirodne sastojke poput minerala, sumpora i ostalih komponenata koje se vjeruje da imaju povoljan utjecaj na kožu i tijelo. Primjena naftalanskog blata u terapijske svrhe ima dugu povijest i široku primjenu, osobito u područjima kao što je reumatologija i dermatologija.

U Hrvatskoj, grad Ivanić-Grad je posebno poznat po svojim naftalanskim tretmanima. Evo nekoliko ključnih informacija o naftalanskim tretmanima u Hrvatskoj:

Naftalanski tretmani provode se u Ivanić Gradu, gradiću smještenom blizu Zagreba. Naftalansko blato koje se koristi za tretmane izvlači se iz lokalnih izvora i koristi se u različitim terapijskim postupcima. Naftalansko blato koristi se za terapiju kožnih bolesti kao što su psorijaza, ekcemi i druge dermatološke probleme. Također se koristi za liječenje reumatskih problema, artritisa i sličnih stanja. Blato se nanosi na tijelo pacijenta te se obično ostavlja da djeluje određeno vrijeme prije nego se temeljito ispere.

Vjeruje se da naftalanski tretmani mogu smanjiti upale, poboljšati cirkulaciju krvi, ublažiti bol i pružiti opuštajući učinak.

Važno je napomenuti da, iako postoje mnogi pozitivni izvještaji o naftalanskim tretmanima, znanstvena istraživanja i dokazi o njihovoj učinkovitosti nisu uvijek jednoznačni. Prije sudjelovanja u ovakvim terapijama, važno je konzultirati se s medicinskim stručnjakom kako biste dobili pravilne informacije i savjete za vaše specifično stanje.

Naftalan u Ivanić-gradu nudi nekoliko programa a neki od njih su:<sup>31</sup>

1. Program za liječenje psorijaze i neurodermitisa
2. Program za liječenje reumatskih oboljenja
3. Wellnes programi

Naftalanski tretmani s naftalanskim blatom nisu ograničeni samo na Hrvatsku; oni su primijenjeni i u drugim dijelovima svijeta kao što je Azerbajdžan.

Grad Naftalan u Azerbajdžanu bogat je ovim rijetkim tipom ulja koje nastaje iz biološkog, organskog materijala taloženjem ostataka uginulih mikroorganizama. Azerbajdžanski liječnici već godinama propisuju njegovu upotrebu kako bi uspješno tretirali različite bolesti kože, zglobova i kostiju, kao što su psorijaza, artritis i reumatizam.

Slika 4. Naftalanski tretmani u Azerbajdžanu 1958. godine

---

<sup>31</sup> Klaster Termi Hrvatske, Naftalan, specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju, Ivanić Grad, <https://klaster-termi-hrvatske.hr/naftalan-specijalna-bolnica-za-medicinsku-rehabilitaciju-ivanic-grad/> (datum pristupa: 16. kolovoza 2023)



Izvor: Azerbajdžan international, *Naftalan - The Miracle Oil*, [https://www.azer.com/aiweb/categories/magazine/ai102\\_folder/102\\_articles/102\\_naftalan\\_abbasov.html](https://www.azer.com/aiweb/categories/magazine/ai102_folder/102_articles/102_naftalan_abbasov.html) (datum pristupa 23. kolovoza 2023.)

Važno je napomenuti da, iako se naftalanski tretmani koriste u smao nekoliko zemalja, ne postoji jedinstven pristup ili standardizirana metoda primjene. Prije sudjelovanja u ovakvim tretmanima, važno je provjeriti pouzdanost i kvalitetu usluge te se konzultirati s medicinskim stručnjakom kako biste dobili relevantne informacije za vaše specifične potrebe ili zdravstveno stanje.

## EKONOMSKE KORISTI OD ZDRAVSTVENOG TURIZMA

Zdravstveni turizam može donijeti brojne ekonomske koristi zemlji ili regiji koja privlači strane pacijente u potrazi za medicinskim tretmanima ili zdravstvenim uslugama. Zdravstveni turizam donosi prihode od turizma, koji uključuju plaćanje za medicinske usluge, smještaj, prehranu, prijevoz, te druge troškove putovanja.

Strani pacijenti obično ostaju dulje u destinaciji i troše više nego klasični turisti. Razvoj zdravstvenog turizma potiče potrebu za većim brojem kvalificiranih stručnjaka u zdravstvu, poput liječnika, medicinskih sestara, fizioterapeuta, dentalnih stručnjaka i drugih. Osim toga, povećava se potražnja za osobljem u hotelima, restoranima, prijevozu i drugim povezanim sektorima.

Kako bi privukla zdravstvene turiste, destinacija često mora poboljšati svoju medicinsku infrastrukturu, objekte i opremu. Ova investicija može imati dugoročne koristi za lokalno stanovništvo jer će ta infrastruktura ostati u uporabi i nakon što prođe zdravstveni turizam.

Ovaj oblik turizma često potiče razvoj povezanih sektora kao što su wellness, spa, sportska rehabilitacija, alternativne terapije i drugi oblici relaksacije. To može stvoriti nove poslovne prilike i povećati raznolikost ponude te isto tako privlači pažnju međunarodnih medija i putničkih agencija, što može imati dugoročni učinak na promociju destinacije.

Pozitivni dojmovi pacijenata i njihove preporuke mogu donijeti dodatni besplatni marketing. Važno je napomenuti da uspješnost ekonomskih koristi zdravstvenog turizma ovisi o mnogim faktorima, uključujući kvalitetu medicinskih usluga, konkurenciju s drugim destinacijama, pravilno upravljanje, promociju i druge faktore. Planiranje i dugoročna strategija ključni su za maksimiziranje tih koristi i održivosti zdravstvenog turizma.

Prvo izdanje izvješća Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) predstavljalo je pionirsku analizu uspješnosti zdravstvenih sustava u 191 državi članici WHO-a. Procjena performansi ovih zdravstvenih sustava temeljila se na nizu varijabli koje obuhvaćaju socioekonomske, političke i tehnološke faktore. WHO-ova evaluacijska



skala otkriva da čak i zemlje s ekvivalentnim prihodima mogu iskazivati značajno različite očekivane životne vijekove, istovremeno dok mnoge države ne ispunjavaju svoj puni potencijal u postizanju zdravstvenih rezultata.

Hrvatska se prema navedenoj analizi među 191. državom nalazila na 43. mjestu.<sup>32</sup>

---

<sup>32</sup> Oblikovano prema: Medical Tourism magazine, What is your Country's ranking?, <https://www.magazine.medicaltourism.com/article/what-is-your-countrys-aes-ranking> (datum pristupa: 17. kolovoza 2023)

## ZDRAVSTVENI TURIZAM U SFERI ESTETIKE

Može se primijetiti da Hrvatska postaje sve popularnija destinacija za estetsku kirurgiju i medicinski turizam općenito. Razlozi tome mogu biti kvaliteta usluga, niže cijene u usporedbi s drugim zemljama, stručnost hrvatskih liječnika ili činjenica da se Hrvatska pojavljuje sve više u medijima kao poželjna destinacija i za druge vrste turizma. Naravno, svatko ima svoje razloge za odlazak na estetsku operaciju, a neki putuju i zbog prvoklasne opreme i inovativnih kirurških metoda. S druge strane, mnogi ljudi žele poboljšati svoj izgled i povjerenje u sebe. Bez obzira na razloge, važno je da turisti pronađu pouzdanog i kvalificiranog liječnika pri odabiru estetske operacije u Hrvatskoj.

Estetska kirurgija u Hrvatskoj je u porastu posljednjih godina, a sve više turista dolazi u Hrvatsku upravo zbog kvalitete i cijena estetskih operacija. Postoji nekoliko vrlo uspješnih hrvatskih estetskih kirurga koji su zaslužni za popularizaciju ovakve vrste turizma.

Hrvatska je postala epicentar estetskog kirurškog turizma, privlačeći pacijente iz svih dijelova svijeta. S dugom poviješću turizma, prekrasnim plažama i bogatom kulturnom baštinom, Hrvatska je tek nedavno stekla reputaciju kao destinacija za usluge estetske kirurgije.

U usporedbi s drugim zemljama koje također nude slične usluge, Hrvatska posjeduje jedinstvenu prednost zahvaljujući svom povoljnom geografskom položaju, što je čini lako dostupnom iz mnogih europskih država.

Hrvatska nudi raznolike vrste estetskih operacija, svaka s vlastitim cjenovnim rasponom. Povećanje grudi, liposukcija, zatezanje trbuha, facelifting i rinoplastika često su izbor pacijenata. Troškovi ovih postupaka variraju ovisno o složenosti operacije, kirurškim kvalifikacijama i lokaciji klinike. Cijena estetske kirurgije u Hrvatskoj ovisi o različitim čimbenicima, uključujući vrstu zahvata, kirurgovu stručnost i lokaciju klinike. Važno je posvetiti vrijeme temeljitom istraživanju i konzultirati se s dobro kvalificiranim i iskusnim kirurgom prije donošenja konačne odluke.

S pristupačnim cijenama i visokokvalitetnim medicinskim uslugama, Hrvatska je postala neosporno omiljeno odredište za estetsko-kirurški turizam.

Ovo su najpopularniji estetski zahvati u 2022. godini prema časopisu *Allure*, za koje se utrkuju kirurzi i dermatolozi.<sup>33</sup>

- Zahvati na licu

U 2020. i 2021. godine bile su od ključnog značaja kada je plastična kirurgija lica u pitanju. Usprkos pauzama, uslijed globalne karantene, tri od pet plastičnih zahvata rađena su upravo na licu u protekle dvije godine.

- “Konturiranje tijela”

Osim promjena na licu (hijaluron, botoks i sl.) vrlo su popularne i promjene na tijelu. Najpopularniji zahvat je svakako liposukcija. Kako navode liječnici, ljudi su, nakon pandemije, ponovno počeli nositi uske hlače i traperice te su shvatili da su se udebljali. Stoga, liposukcija i drugi oblici promjene tijela bit će aktualni i tijekom 2022.

- Ear Pinning

Otoplastika, odnosno *ear pinning*, tradicionalno se obavlja na srednjoškolskoj djeci, kad se uši u potpunosti formiraju. Ali u posljednje vrijeme, korektivne operacije ušiju počeli su raditi i odrasli ljudi.

---

<sup>33</sup> Ljepota i zdravlje, Najpopularniji estetski zahvati u 2022. godini, <https://www.ljepotaizdravlje.hr/najpopularniji-estetski-zahvati-u-2022-godini/> (datum pristupa: 21. kolovoza 2023)

## **POTENCIJAL ZA RAZVOJ ZDRAVSTVENOG TURIZMA**

Hrvatska ima puno potencijala kao turistička destinacija, a posebno u području zdravstvenog turizma. Hrvatska ima sjajne prirodne izvore, izvrsnu medicinsku infrastrukturu te dugogodišnju tradiciju zdravstvenog turizma.

Pogodnosti poput toplica, spa centara, bolnica te aromaterapijskih centara postale su popularne destinacije za posjetitelje željne opuštanja i nadopunjavanja zdravstvenog stanja. Puno stranih pacijenata dolazi u Hrvatsku zbog svojih dentalnih usluga i zahtjevnih kirurških zahvata kao što su NATO postupci.

Zdravstveni turizam – Ključna problematika zdravstvenog turizma zasniva se na nedostatku ponude odnosno kvalitetne zdravstvene infrastrukture, problemima domaćeg zdravstvenog sustava, te manjku investicija i izostanka proaktivnog razvoja usklađenog između svih ključnih dionika. S obzirom na to da se radi o već prioritiziranom strateškom turističkom proizvodu, a koji može biti u funkciji rješavanja problema sezonalnosti i povećanja razine dodane vrijednosti kao i razvoja turizma na kontinentu, ovaj proizvod odnosno poluge razvoja i osiguranje uspješne implementacije posebno su značajne.<sup>34</sup>

### **Mjere vlade republike hrvatske za razvoj zdravstvenog turizma**

Hrvatska vlada podržavaju ulaganje u razvoj zdravstvenog turizma, te potiče klijente sa dopunskim osiguranjem za zdravstvene usluge da koriste usluge preporučene medicinskim osobljem.

Uz infrastrukturu i prirodne ljepote, Hrvatska nudi i wellness tretmane, fitness i dijetetske programe, razne terapije i alternativne medicinske prakse.

U budućnosti se očekuje da će se Hrvatska usmjeriti na razvoj zdravstvenog turizma kroz razvoj specijaliziranih medicinskih programa, a time privući više posjetitelja i poboljšati zdravstvene usluge. Ukupno gledano, Hrvatska ima sve potrebne resurse

---

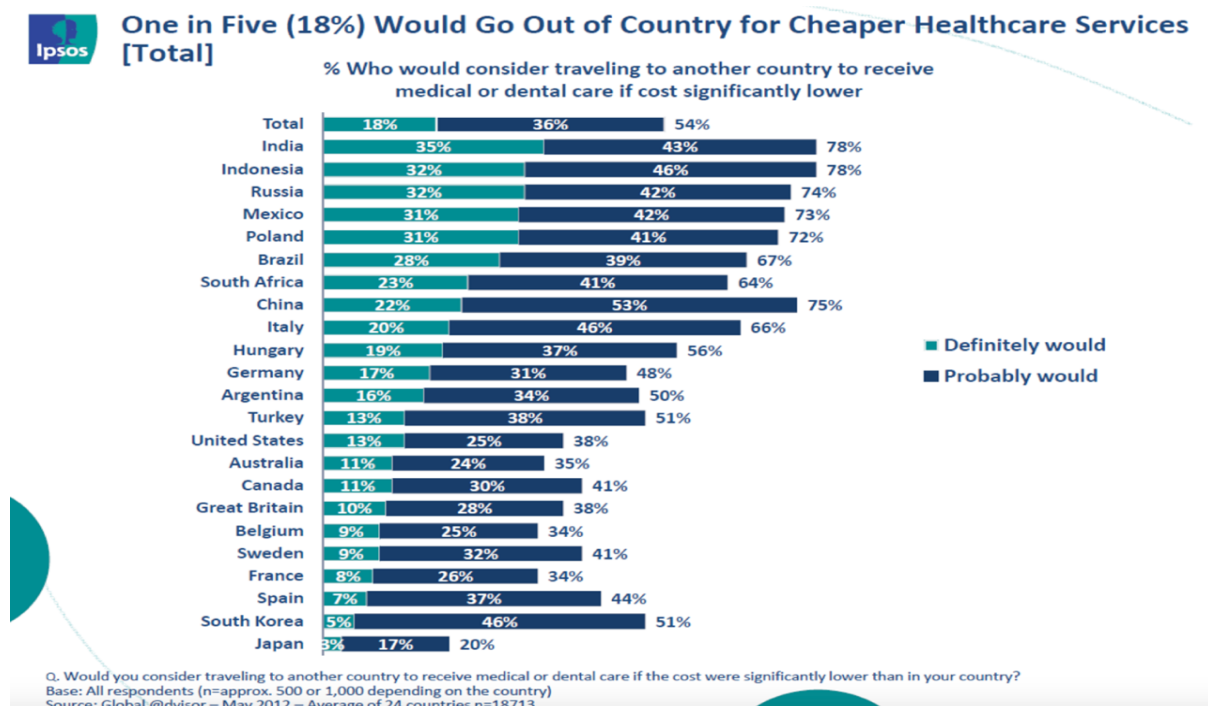
<sup>34</sup> Narodne novine, službeni list Republike Hrvatske, *Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine*, [https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023\\_01\\_2\\_18.html](https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_01_2_18.html) (datum pristupa: 16. kolovoza 2023)

za razvoj i usavršavanje zdravstvenog turizma, koje će pomoći u promicanju njenog turizma u cijelom svijetu.

## Potencijali u svijetu

Recentno istraživanje tvrtke Ipsos, provedeno na uzorku većem od 18.000 ispitanika iz 24 države svijeta, govori kako bi približno 18 % ispitanika razmotrilo mogućnost korištenja medicinske usluge (uključujući i zubarske) van vlastite zemlje, ukoliko bi ista time bila financijski znatno povoljnija. Ukoliko predmetne postotke stavimo u odnos s brojem ukupnih stanovnika istraženih zemalja, dolazimo do teorijskog latentnog potencijala od stotina milijuna osoba. Naravno, prilikom praktičnog tumačenja predmetnih pokazatelja valja biti vrlo oprezan, imajući u vidu kako pretežit broj ispitanika, unatoč hipotetskoj intenciji korištenja jeftinije medicinske usluge izvan granica vlastite države, zasigurno takvo putovanje neće realizirati te su realne brojke, koje možemo okarakterizirati kao relativno objektivni potencijal putnika u segmentu medicinskog turizma, zasigurno višestruko manje.<sup>35</sup>

Slika 5. Korištenje medicinskih usluga izvan matične zemlje



<sup>35</sup> Hrvatska turistička zajednica, *Medicinski turizam i međunarodni trendovi i perspektive*, <https://www.htz.hr/sites/default/files/2016-11/Medicinski-turizam-Medunarodni-trendovi-i-perspektive.pdf> (datum pristupa 19.06.2023)

Izvor: Hrvatska turistička zajednica, *Medicinski turizam i međunarodni trendovi i perspektive*, <https://www.htz.hr/sites/default/files/2016-11/Medicinski-turizam-Medunarodni-trendovi-i-perspektive.pdf> (datum pristupa 19.06.2023)

## **Usporedba potencijala Hrvatske i ostatka Europe**

Hrvatska ima velik potencijal za razvoj zdravstvenog turizma s obzirom na svoje prirodne ljepote, kulturno nasljeđe i visokokvalitetnu medicinsku infrastrukturu. Međutim, Europska unija (EU) je i dalje lider u zdravstvenom turizmu, s mnogim državama koje nude vrhunske terapijske i medicinske usluge.

Primjerice, Njemačka je vodeća u EU-u po broju turista koji dolaze zbog medicinskih razloga i najpoznatija je po učinkovitoj i visoko sofisticiranoj njezi za bolesnike sa specijaliziranim potrebama. Francuska ima mnogo terapijskih i wellness centara, dok Švicarska nudi vrhunske medicinske tretmane za probleme s disanjem i srčanim bolestima.

Unatoč tome, Hrvatska ima svoje adute, posebno u području dentalnog turizma, kojeg sve više ljudi u neeuropskim zemljama odabire zbog pristupačnih cijena i kvalitete usluge. Osim toga, ljudi se sve više okreću prirodnim wellness i spa tretmanima te drugim alternativnim metodama liječenja, a Hrvatska nudi bogatu ponudu u ovom području.

Ukratko, Hrvatska ima puno potencijala za rast u zdravstvenom turizmu, no ostaje malo iza EU-a po razvijenosti i baze turista. Ipak, iznadprosječnost pojedinih usluga, kao što su dentalne i wellness usluge, može privući velik broj turista i biti konkurentna. Hrvatska ima vrlo razvijen zdravstveni turizam s mnogim specijaliziranim klinikama, spa i wellness centrima, te lječilištima diljem zemlje.

Hrvatska je posebno poznata po svojim ljekovitim termalnim vodama i blatu. Ostatak svijeta također ima mnoge zdravstvene destinacije, ali one se razlikuju u svojoj ponudi i fokusima. Primjerice, mnoge države u Aziji nude tradicionalne tretmane poput ajurvede i akupunkture<sup>36</sup>, dok se u Europi nude više suvremene medicinske usluge.

---

<sup>36</sup> Akupunktura je jedna od glavnih metoda tradicionalne kineske medicine, te tibetanske indijske ajurvede (neki autori smatraju da akupunktura i potječe iz ajurvedske medicine).

Hrvatska ima brojne prednosti u usporedbi s drugim zemljama u smislu zdravstvenog turizma, uključujući visok standard usluge, kvalitetnih stručnjaka, izvrsnu zdravstvenu infrastrukturu i ljekovite izvore.

Unatoč tome, neke zemlje i dalje prevladavaju u smislu zdravstvenog turizma. Primjerice, Indija i Tajland su vrlo popularne destinacije za operacije, dok se SAD smatraju vodećom zemljom u svijetu u smislu medicinskih inovacija i tehnologija.

U svakom slučaju, Hrvatska ima puno potencijala za daljnji razvoj zdravstvenog turizma i promociju njezinih prirodnih ljekovitih izvora kako bi pružila više mogućnosti za wellness i spasenje.

## VRSTE ZDRAVSTVENOG TURIZMA U HRVATSKOJ

Najčešća vrsta zdravstvenog turizma u Hrvatskoj je termalni turizam, koji se temelji na korištenju prirodnih ljekovitih izvora i mineralnih voda za liječenje različitih zdravstvenih problema i poboljšanje općeg zdravstvenog stanja. Osim toga, u Hrvatskoj je popularan i medicinski turizam, uključujući različite zdravstvene procedure, operacije i tretmane, kao što su dentalna i estetska kirurgija, oftalmologija, dermatologija, rehabilitacija i dr

- Wellness turizam - Vrsta zdravstvenog turizma koja se odnosi na odlazak u spa i wellness centre radi opuštanja, uživanja u masažama, tretmanima lica i tijela, kao i raznim aktivnostima poput yoga i pilatesa.
- Medicinski turizam - Putovanje izvan zemlje radi medicinskog tretmana, koji može uključivati kirurške zahvate, liječenje bolesti poput raka i srčanih bolesti, transplantaciju organa, itd.
- Rekreativni turizam - Odlazak u prirodu radi bavljenja raznim aktivnostima poput planinarenja, kajakaštva, ribolova, bicikliranja i sl.
- Terapijski turizam - Odlazak u specijalizirane centre radi liječenja određenih bolesti poput alergija, astme, artritisa i sl.
- Fitness turizam - Putovanje radi rekreacije i bavljenja sportskim aktivnostima poput tenisa, golfa, jahanja, plivanja i sl.
- Kulinarski turizam - Putovanje radi kušanja tradicionalne hrane i pića, te proučavanja gastronomije jedne zemlje.
- Ayurvedski<sup>37</sup> turizam - Putovanje radi liječenja prema ayurvedskoj medicini, koja se temelji na prirodnim preparatima i terapijama kako bi se postigla ravnoteža između tijela, uma i duha.
- Dentalni turizam - Odlazak u inozemstvo radi stomatoloških tretmana poput izbjeljivanja zubi, krunica, implantata i sl. po nižim cijenama nego u domaćoj zemlji.

---

<sup>37</sup> Ayurveda ili ajurvedska medicina je sustav tradicionalne medicine koji potječe iz Indije, a koristi niz tretmana, uključujući panchakarmu (5 radnji), jogu, masažu, akupunkturu i biljnu medicinu, kako bi potaknuo zdravlje i blagostanje.



## STATISTIČKI PODACI

Hrvatska je poznata po svojim ljekovitim izvorima, primorskim ljekovitim blatom, klimatskim ljekovitim čimbenicima i drugim prirodnim resursima koji se koriste u zdravstvenom turizmu. Međutim, u usporedbi s ostatkom svijeta, Hrvatska ima manje razvijen zdravstveni turizam.

Prema podacima Svjetske turističke organizacije za 2018. godinu, Hrvatska se nalazi na 38. mjestu u svijetu po prihodima od zdravstvenog turizma. Ukupni prihodi od zdravstvenog turizma u Hrvatskoj iznosili su 36 milijuna dolara, dok je lider na tom području SAD s prihodima od 138,5 milijardi dolara.

Zdravstveni turizam predstavlja najdinamičniju granu turizma i globalno, s obzirom na to da 15% svih putovanja ima zdravstvene motive - što čini čak 203 milijuna putovanja Europljana godišnje. Tijekom tih putovanja, ukupno se potroši 115 milijardi eura. Predviđa se da će zdravstveni turizam do 2017. rasti stopom od 7% godišnje.

U Hrvatskoj, turizam čini značajan udio u BDP-u s 16%, te je perspektivna grana gospodarstva. Trenutačni udio bi mogao znatno narasti ukoliko Hrvatska uspije dalje razviti zdravstveni turizam i postati konkurentna na globalnom tržištu. U ovoj grani sudjeluje niz neturističkih djelatnosti, stvarajući pozitivne efekte na cijelo gospodarstvo. Hrvatska trenutno okuplja 10.000 zaposlenih koji svake godine ostvaruju prihod od oko 300 milijuna eura putem zdravstvenih usluga u turizmu. Ova brojka ne obuhvaća prihode od smještaja i dodatnih troškova. Procjenjuje se grubo da medicinski turizam u Hrvatskoj ima potencijal za godišnje prihode od milijardu eura.<sup>38</sup>

Ipak, zdravstveni turizam u Hrvatskoj bilježi kontinuirani rast u posljednjih nekoliko godina. Prema podacima Hrvatske turističke zajednice, a analitičari procjenjuju da zdravstveni turizam nosi preko 500 milijuna eura godišnje.

Uz prirodne resurse, Hrvatska ima potencijal za razvoj zdravstvenog turizma i u specijaliziranim medicinskim uslugama, poput stomatoloških i estetskih tretmana.

---

<sup>38</sup> Oblikovano prema: Nacional neovisni news magazin, *Istraživanje iz 2015: Zdravstveni turizam treba postati prioritet*, <https://www.nacional.hr/istrazivanje-iz-2015-zdravstveni-turizam-treba-postati-hrvatski-prioritet/> (datum pristupa: 16. kolovoza 2023)

Također, sve veći broj turista traži zdravstvene programe koji uključuju i wellness ponudu, što predstavlja dodatnu priliku za razvoj zdravstvenog turizma u Hrvatskoj.

U Hrvatskoj postoji 26 liječnika na svakih 10.000 stanovnika, prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije. Rumunjska ima najnižu gustoću liječnika u regiji, s 22,7, što je daleko ispod prosjeka EU od 35. Nasuprot tome, Austrija ima 48,5 liječnika na 10.000 stanovnika.<sup>39</sup>

## **Konkuretske države**

Grčka, izvorište medicinske prakse, 2018. godine bila je domaćin prestižnog Kongresa europskog medicinskog turizma i globalne zdravstvene skrbi, koji se odvijao u Ateni od 14. do 15. svibnja 2018. Ovaj važan događaj okupio je svjetske zdravstvene lidere, medicinske direktore i vladine predstavnike s ciljem razmatranja budućnosti medicinskog turizma u Europi.

Odabir Grčke za ovogodišnjeg domaćina nije bio slučajan, već odražava njezino sveprisutno sudjelovanje u rastućem globalnom tržištu medicinskih putovanja. Grčka se tako pridružila renomiranim zemljama koje aktivno sudjeluju u ovom neprestano rastućem sektoru.

Svake godine, Europa privlači više od 2,6 milijuna turista koji traže zdravstvene usluge, čineći tako četvrtinu ukupnog globalnog tržišta zdravstvenih putovanja. Među različitim europskim destinacijama, Turska i Hrvatska ističu se kao vodeće destinacije za medicinski turizam. S druge strane, Njemačka i Ujedinjeno Kraljevstvo su preferirane destinacije za tretiranje ozbiljnih zdravstvenih problema.<sup>40</sup>

Neke od konkurentskih država Hrvatskoj u zdravstvenom turizmu su:

Slovenija - poznata je po svojim termalnim izvorima i prirodnim ljekovitim blatom.

---

<sup>39</sup> Medical Tourism magazine, *Eastern Europe sinking teeth into medical tourism training*, <https://www.magazine.medicaltourism.com/article/eastern-europe-sinking-teeth-medical-tourism-training> (datum pristupa: 19. kolovoza 2023.)

<sup>40</sup> Oblikovano prema: Medical Tourism Magazine, *Medical Tourism market in Greece: Current trends and the future*, <https://www.magazine.medicaltourism.com/article/medical-tourism-market-greece-current-trends-future> (datum pristupa: 18. kolovoza 2023)

Mađarska - poznata po svojim termalnim spa centrima i wellness tretmanima.

Turska - poznata po svojim turskim kupkama i tradicionalnim tretmanima.

Grčka - poznata po svojim termalnim izvorima i blagotvornom mediteranskom klimatu.

Cipar - poznat po svojim izvorima mineralnih voda i ljekovitog blata.

Srbija - poznata po svojim termalnim banjama i centrima za oporavak.

Rumunjska - poznata po svojim prirodnim ljekovitim izvorima i spa tretmanima.

Bugarska - poznata po svojim termalnim izvorima i blagotvornoj klimi za liječenje dišnih i kožnih bolesti.

## **ZDRAVSTVENI TURIZAM U VRIJEME PANDEMIJE COVID-19 VIRUSOM**

Prije COVID-19 pandemije, Hrvatska je bila poznata po razvijenom zdravstvenom turizmu. Zbog povoljne klime, prirodnih ljepota i visokokvalitetnih usluga, mnogi turisti su birali Hrvatsku kao odredište za opuštanje i poboljšanje zdravlja. Najpopularnije destinacije bile su terme, wellness centri, medicinski centri i klinike za rehabilitaciju. Hrvatska je isto tako bila poznata kao destinacija za dentalni turizam, zbog jeftinijih cijena usluga dentalne njege i visoke razine stručnosti stomatologa.

Zdravstveni turizam je bio važan dio turističke industrije u Hrvatskoj, a zemlja je nastojala poboljšati kvalitetu usluga i privući još više turista. Prije pandemije, Hrvatska je bila popularna destinacija za zdravstveni turizam. Poznata po svojim termalnim izvorima, ljekovitom blatu i klimatskim uvjetima, privlačila je turiste iz cijelog svijeta koji su tražili oporavak od različitih bolesti.

U Hrvatskoj su postojali brojni centri za zdravstveni turizam koji su nudili različite vrste terapija, kao što su masaže, hidroterapija, akupunktura, fizioterapija i slično. Osim toga, bilo je i specijaliziranih bolnica i klinika za liječenje različitih bolesti, poput bolesti srca, dijabetesa, reumatizma i sl. Turizam u Hrvatskoj je bio popularan tijekom cijele godine, posebno u proljetnim i jesenskim mjesecima, kada su posjetitelji dolazili da bi iskoristili blagodati toplih termalnih izvora ili se oporavili od naporne sezone.

Zdravstveni turizam je bio važan segment hrvatskog turizma i privlačio je posjetitelje koji su bili spremni potrošiti više novca kako bi se osjećali bolje i poboljšali svoje zdravlje.

Zdravstveni turizam, koji obuhvaća putovanja koja se poduzimaju radi medicinskih razloga, bio je podnošljiv i za industriju i za putnike u vrijeme prije COVID-19 virusa. Međutim, s obzirom na trenutnu pandemiju, mnogi se putnici boje putovati iz zdravstvenih razloga, dok su neke klinike i bolnice prisiljene postaviti ograničenja ili čak privremeno zatvoriti.

Unatoč tome, postoji nekoliko sigurnosnih mjera koje se mogu poduzeti kako bi se smanjio rizik od izlaganja COVID-19 virusu tijekom zdravstvenog putovanja. Klinike i

bolnice mogu slijediti smjernice Svjetske zdravstvene organizacije, poput redovitog pranja ruku i dezinfekcije površina, kao i jačanja mjera zaštite kako bi se smanjio rizik od širenja virusa.

Putnici također mogu poduzeti odgovarajuće mjere, poput izbjegavanja posjeta mjestima s povećanim rizikom od izloženosti virusu i nošenja zaštitne maske i sredstva za dezinfekciju. Međutim, treba napomenuti da putovanja u konačnici nisu preporučljiva u vrijeme pandemije.

Ukratko, COVID-19 je ozbiljna globalna kriza koja značajno utječe na zdravstveni turizam. Sigurnosne mjere i smjernice i dalje su dostupne kako bi se smanjio rizik od izloženosti virusu tijekom zdravstvenog putovanja, ali se potrošačima preporučuje oprezno promišljanje prije bilo kakvog oblika putovanja u ovom trenutku.

### **Posljedice zdravstvenog turizma nakon pandemije**

Nakon pada turističke aktivnosti u Hrvatskoj uzrokovanog pandemijom koronavirusa, zdravstveni turizam u zemlji se ponovno oporavlja. Hrvatska je primijenila stroge zdravstvene protokole i sigurnosne mjere koje su pomogle u suzbijanju pandemije. Ovo je utjecalo na povećano povjerenje turista koji putuju u Hrvatsku, uključujući one koji dolaze na zdravstveni odmor.

Hrvatska ima izuzetne prirodne uvjete za oporavak, kao što su ljekovite termalne izvore, morsku klimu i blato, što je stimuliralo zanimanje turista za zdravstveni turizam. Hrvatski turistički partneri su također primijetili povećan interes za ovu vrstu turizma, što ukazuje na uspješan oporavak zdravstvenog turizma u zemlji nakon pandemije.

## TRENDOVI U ZDRAVSTVENOM TURIZMU

Zdravstveni turizam u Hrvatskoj značajno je porastao tijekom posljednjih godina. Različiti trendovi su utjecali na rast zdravstvenog turizma u Hrvatskoj, poput porasta potražnje za prirodnim ljekovitim izvorima, korištenja inovativnih medicinskih tehnologija i usluga, te trenda zdravog načina života.

Hrvatska ima niz kvalitetnih zdravstvenih destinacija koje nude različite tretmane i usluge, poput fizikalne terapije, rehabilitacije, dentalne i estetske kirurgije, wellnessa i spa terapija. Također, Hrvatska se sve više fokusira na medicinski turizam i specijalizirane tretmane za određene zdravstvene probleme, poput bolesti srca, dijabetesa i neuroloških poremećaja. S obzirom na sve navedene trendove, može se zaključiti da će zdravstveni turizam u Hrvatskoj imati daljnji rast i razvoj u narednom periodu.

Zdravstveni turizam u Hrvatskoj je uvelike pod utjecajem trendova i promjena u industriji turizma općenito. Neke od ključnih trendova u zdravstvenom turizmu koji utječu na Hrvatsku uključuju:

- Rastuća popularnost wellnessa i SPA turizma - Hrvatska ima izvrsne potencijale za razvoj wellnessa i SPA turizma zbog svojih prirodnih ljepota i bogate kulturne baštine, stoga je rastuća popularnost ovog oblika turizma u svijetu čini još privlačnijom destinacijom.
- Značajni pomaci u medicinskoj tehnologiji - Napredni medicinski tretmani koji su postali dostupni u Hrvatskoj, posebno u privatnim klinikama, privlače sve veći broj pacijenata iz inozemstva, posebice za estetske operacije, dentalne usluge i oftalmologiju.
- Demografske promjene u svijetu - Populacija starija od 65 godina sve je brojnija, a starija populacija češće putuje u potrazi za medicinskim uslugama. To otvara nove mogućnosti za razvoj gerijatrijskog turizma u Hrvatskoj.

- Povećanje broja privatnih klinika - Povećanje broja privatnih klinika, posebno na obali, stvara mogućnosti za razvoj medicinskog turizma u Hrvatskoj jer time se pacijentai pružaju vrhunske medicinske usluge u kombinaciji s modernim i luksuznim smještajem.

U cjelini, utjecaj trendova na zdravstveni turizam u Hrvatskoj je pozitivan, jer pruža mogućnosti za razvoj novih oblika turizma, privlačenje velikog broja pacijenata i putnika, a također pruža priliku za jačanje ugleda Hrvatske kao destinacije vrhunske medicinske turističke usluge.

## DENTALNI TURIZAM U HRVATSKOJ

Hrvatska se ističe kao izrazito atraktivna destinacija za dentalni turizam, zahvaljujući svojoj visokoj kvaliteti, stručnosti i pristupačnim cijenama. Godinama unatrag, Hrvatska privlači sve veći broj pacijenata iz inozemstva koji dolaze zbog stomatoloških tretmana. Ova tendencija potvrđuje njezinu poziciju kao sigurnu i pouzdanu opciju za dentalne usluge.

Ono što dodatno povećava interes prema Hrvatskoj jest činjenica da troškovi dentalnog liječenja često značajno niži nego u nekim zapadnim europskim zemljama, često čak za 50-70%, ovisno o vrsti usluge.

Ovakav omjer cijene i kvalitete izrazito je privlačan pacijentima koji žele kvalitetno liječenje po pristupačnim troškovima.

Sve više osoba prepoznaje Hrvatsku kao pouzdanu destinaciju za sve vrste stomatoloških tretmana. Kombinacija stručnosti stomatologa, modernih tehnika i opreme te konkurentnih cijena čini Hrvatsku vrhunskim izborom za one koji traže dentalne usluge izvan svojih domovina.

Hrvatska se ističe zbog značajno nižih cijena u usporedbi s zapadnim europskim zemljama, što je ključni faktor koji privlači pacijente iz različitih dijelova svijeta. Osim toga, posebno ističemo stručno osoblje koje pruža vrhunsku uslugu i kvalitetu u skladu s najvišim svjetskim standardima. To osigurava pacijentima sigurnost i povjerenje u pružene stomatološke usluge.

Uz konkurentne cijene, prednosti uključuju i uštedu vremena zahvaljujući brzom usluzi bez dugih čekanja. Individualan i profesionalan pristup svakom pacijentu ključan je za stvaranje personaliziranog iskustva koje zadovoljava potrebe svakog pojedinca.

Dodatno, garancija na rad i pružene usluge dodatno potvrđuje kvalitetu i pouzdanost. Osim toga, osim stomatoloških usluga, putnici imaju priliku iskoristiti vrijeme za odmor i uživanje u turističkim aktivnostima koje Hrvatska nudi.

Tablica 2. SWOT analiza dentalnog turizma u Hrvatskoj



## SNAGE (STRENGTHS)

- Visoka kvaliteta usluga – reputacija pružanja kvalitetnih usluga prema svjetskim standardima
- Pristupačne cijene – značajno niže cijene u usporedbi sa zapadnim zemljama privlače pacijente iz inozemstva
- Stručno osoblje – stručni stomatolozi i osoblje pružaju veliku stručnost i pouzdane tretmane
- Turistička privlačnost – Hrvatska je popularna turistička destinacija što omogućava pacijentima da kombiniraju stomatološke tretmane s odmorom
- Raznovrsnost ponude – širok spektar stomatoloških tretmana i postupaka omogućava privlačenje raznih ciljnih skupina pacijenata

## SLABOSTI (WEAKNESSES)

- Nedostatak prepoznatljivosti - Hrvatska možda nije dovoljno prepoznatljiva kao destinacija za dentalni turizam u usporedbi s nekim konkurentima.
- Komunikacija i jezik - komunikacija na stranim jezicima i jezične barijere mogu biti izazov za pacijente i osoblje.
- Infrastrukturni nedostaci - neke regije Hrvatske možda imaju infrastrukturne nedostatke koji utječu na dostupnost i kvalitetu usluga.

## MOGUĆNOSTI (OPPORTUNITIES)

- Rast potražnje - povećana svijest o dentalnom turizmu i potražnja za pristupačnim, visokokvalitetnim uslugama stvara priliku za rast.
- Zdravstveni turizam u usponu - globalni rast zdravstvenog turizma otvara vrata za Hrvatsku kao destinaciju za dentalne tretmane.
- Edukacija i certificiranost – investicije u edukaciju i certifikacije mogu povećati stručnost i kredibilitet hrvatskih stomatologa.

## PRIJETNJE (THREATS)

- Konkurencija - povećana konkurencija drugih zemalja u dentalnom turizmu može smanjiti udio tržišta.
- Regulativni izazovi - različite regulacije i standarde mogu stvoriti administrativne prepreke za pacijente i pružatelje usluga.
- Kvalitetna kontrola - Loša iskustva pacijenata mogu negativno utjecati na ugled i povjerenje u hrvatski dentalni turizam.

Izvor: Autor

Ukupno gledajući, dentalni turizam u Hrvatskoj ima mnogo snaga koje se mogu iskoristiti, ali također postoje izazovi koji zahtijevaju pažljivo upravljanje. Iskorištavanje prilika i suočavanje s prijetnjama ključno je za dugoročni uspjeh ovog sektora.

### Prilike za razvoj i ekonomske koristi

Hrvatska prepoznata kao destinacija cjenovno povoljnog, ali kvalitetnog dentalnog turizma. Posljednjih godina došlo je do ekspanzije privatnih dentalnih poliklinika na području cijele Hrvatske koje su dentalni turizam prepoznale kao dodatan izvor prihoda ili pak kao svoju glavnu poslovnu orijentaciju/djelatnost.

Tablica 3. Komparacija cijena Hrvatske, Sjedinjenih Američkih Država/Kanade i Velike Britanije u EUR (iz 2023.)

Tretman/usluga	Hrvatska	Sjedinjene Američke Države/Kanada	Velika Britanija
Pojedinačni dentalni implantat	972,72	4632,00	2779,20
Krunice od porculana	231,60	1111,68	926,40
Potpuna proteza	602,16	1852,80	1204,32
Vađenje zuba	171,38	602,16	370,56
Izbjeljivanje zubi	231,60	926,40	574,37
Fiksni aparatić	2593,92	5558,40	3980,88

Izvor: DentaVacation, *Dental Tourism in Croatia: A reason to smile*, <https://www.dentavacation.com/dental-tourism-in-croatia/> (datum pristupa: 18. kolovoza 2023.)

Dentalni turizam donosi značajne prilike za razvoj i rast, posebno u zemljama koje imaju konkurentne prednosti i visoke standarde stomatološke skrbi. Evo nekoliko ključnih prilika koje se mogu istaknuti:

1. Ekonomska Prednost: Zemlje s nižim troškovima pružanja stomatoloških usluga mogu privući pacijente iz skupljih zemalja, gdje su cijene stomatoloških

tretmana znatno veće. To stvara priliku za povećanje prihoda u zdravstvenom sektoru i povećava ukupni turistički promet.

2. **Kvaliteta i Stručnost:** Zemlje koje pružaju visoku kvalitetu stomatoloških usluga i imaju stručno osoblje privlače pacijente koji žele siguran i pouzdan pristup liječenju. To može dovesti do usmjeravanja pažnje na zdravstveni turizam te pozitivno utjecati na ugled zemlje kao odredišta za medicinske usluge.
3. **Raznovrsnost Usluga:** Diversifikacija ponude stomatoloških usluga, uključujući estetske stomatološke tretmane, oralnu kirurgiju i implantologiju, može privući širok spektar pacijenata s različitim potrebama. Ovo omogućava prilagodbu ponude različitim ciljnim skupinama.
4. **Inovacije i Tehnologija:** Investicije u suvremenu stomatološku opremu i tehnologiju privlače pacijente koji traže najnovije tretmane i postupke. Ovo stvara priliku za razvoj i istraživanje te povećava atraktivnost destinacije.
5. **Cijelovito Iskustvo:** Kombiniranje dentalnih tretmana s turističkim aktivnostima omogućava pacijentima da istovremeno obave medicinske postupke i istraže destinaciju. Ova kombinacija stvara cjelovito iskustvo koje potiče produljeni boravak i dodatnu potrošnju.
6. **Zdravstveni Katalizator:** Razvoj dentalnog turizma može potaknuti i povećanje svijesti o zdravstvenim uslugama uopće. Ovo može potaknuti razvoj cijelog zdravstvenog sektora i potaknuti različite segmente zdravstvenog turizma.
7. **Zapošljavanje i Gospodarski Rast:** Rast dentalnog turizma može rezultirati povećanim zapošljavanjem u sektoru zdravstvene skrbi te povećanim potrebama za smještajem, ugostiteljstvom i drugim pratećim uslugama.

## **Marketinški osvrt na dentalni turizam**

Dentalni turizam predstavlja intrigantan i brzorastući sektor unutar šireg područja zdravstvenog turizma. Ovaj oblik turizma omogućuje pacijentima da kombiniraju zdravstvene potrebe s turističkim iskustvom, stvarajući time jedinstvenu ponudu koja privlači sve više pažnje.

Pristupačne cijene jedan su od glavnih aduta dentalnog turizma. Promoviranje konkurentnih cijena u usporedbi s drugim zemljama može privući pacijente koji žele kvalitetne usluge po nižim troškovima.

Naglašavanje visokih standarda i stručnosti medicinskog osoblja pridonosi stvaranju povjerenja i privlačenju pacijenata koji traže sigurnost i kvalitetu. Kompleksnost ponude odnosno ponuda raznovrsnih stomatoloških tretmana i postupaka omogućava ciljanje različitih tržišnih segmenata, od estetskih do funkcionalnih tretmana.

Kombiniranje zdravstvenog turizma i turizma je jedinstvena prilika koja može potaknuti produljeni boravak i veću potrošnju, jer pacijenti istovremeno obavljaju tretmane i istražuju destinaciju.

Online platforme i društveni mediji omogućavaju globalno oglašavanje, dosezanje ciljane publike i pružanje informacija o ponudi.

U sektoru zdravstva, kvaliteta i povjerenje su ključni. Bilo kakvo narušavanje kvalitete može imati ozbiljne posljedice za ugled destinacije. S različitim regulacijama i standardima u različitim zemljama, pacijenti se mogu zabrinuti za sigurnost i kvalitetu. Jezik može biti barijera u komunikaciji između pacijenata i osoblja, stvarajući poteškoće u razumijevanju i informiranju.

S porastom interesa za dentalni turizam, konkurencija se povećava. Destinacije moraju pronaći načine kako se izdvojiti i privući pažnju. Učinkovito povezivanje zdravstvenih usluga s turističkom ponudom zahtijeva suradnju između različitih sektora.

## MARKETINŠKE STRATEGIJE

Za uspješno promoviranje zdravstvenog turizma u Hrvatskoj, važno je primijeniti ciljane i učinkovite marketinške strategije. Ciljane kampanje na stranim tržištima: Identificiranje ključnih tržišta iz kojih dolazi veći broj zdravstvenih turista, poput onih s potrebama za dentalnim uslugama, kirurgijom, wellnessom ili rehabilitacijom te kreiranje ciljane kampanje na tim tržištima koristeći digitalne oglašivačke platforme, specijalizirane medicinske portale i suradnju s lokalnim agencijama za turistički marketing.

Nakon toga slijedi izgradnja kvalitetnog online sadržaj o medicinskim uslugama, liječnicima, specijalistima, i rezultatima uspješnih tretmana. Edukativni članci, video materijali, i priče o pacijentima mogu privući interes potencijalnih pacijenata.

Suradnja s lokalnim hotelima, restoranima, i drugim turističkim subjektima može pružiti sveobuhvatan paket usluga za zdravstvene turiste. Ove suradnje mogu uključivati popuste na smještaj, prijevoz ili druge pogodnosti.

Pozitivne recenzije pacijenata koji su već koristili zdravstvene usluge u Hrvatskoj mogu biti izuzetno korisne za privlačenje novih pacijenata. Poticanje pacijenata da podijele svoja iskustva putem recenzija i preporuka vrlo je važno za razvoj zdravstvenog turizma.

Sudjelovanje u međunarodnim medicinskim konferencijama i sajmovima može omogućiti direktan pristup ciljnoj publici, razmjenu iskustava s drugim stručnjacima, i podizanje svijesti o ponudi Hrvatske u svijetu zdravstvenog turizma ali i kreiranje privlačnih paketa koji uključuju medicinske usluge, smještaj, prijevoz, i druge pogodnosti. Ovakvi paketi olakšavaju organizaciju putovanja za pacijente.

Treba imati na umu i dobro optimiziranu web stranicu s informacijama o uslugama, stručnjacima, cijenama, kontaktima, i ostalim relevantnim detaljima. Također, valja razmisliti o lokaliziranoj verziji web stranice za ključne jezične skupine.

Suradnja s poznatim liječnicima i specijalistima može pomoći u gradnji povjerenja kod potencijalnih pacijenata. Referenciranje stručnjaka na vašim marketinškim materijalima može imati značajan utjecaj.

Ove strategije treba prilagoditi specifičnostima tržišta i ciljanoj publici, te redovito pratiti njihovu učinkovitost kako bi se osigurala optimalna promocija zdravstvenog turizma u Hrvatskoj.

### **Važnost preporuka i recenzija za razvoj zdravstvenog turizma**

Recenzije i preporuke igraju izuzetno bitnu ulogu kada se govori o zdravstvenom turizmu u Hrvatskoj ili bilo kojoj drugoj destinaciji.

Pacijenti koji razmatraju zdravstveni turizam često su zabrinuti za kvalitetu usluga i stručnost medicinskog osoblja. Pozitivne recenzije i preporuke od pacijenata koji su već koristili usluge u Hrvatskoj mogu značajno povećati povjerenje i smanjiti strahove. Kvalitetne recenzije potvrđuju da destinacija ili klinika pružaju kvalitetne zdravstvene usluge.

Pozitivne ocjene o uspješnim tretmanima, brizi za pacijente i profesionalnosti osoblja mogu privući više pacijenata. Sretni pacijenti su najbolji ambasadori. Kada pacijenti podijele svoja pozitivna iskustva s drugima, to je oblik besplatnog marketinga koji može privući nove pacijente bez potrebe za velikim ulaganjima u oglašavanje.

U usporedbi s drugim destinacijama ili klinikama koje nemaju recenzije ili imaju loše recenzije, oni s visokim ocjenama imaju konkurentske prednosti. Potencijalni pacijenti često će se odlučiti za onu opciju koja ima bolje ocjene i preporuke. Recenzije omogućuju transparentnost. Pacijenti mogu dobiti uvid u iskustva drugih pacijenata, saznati što mogu očekivati, i donijeti informirane odluke o svojim zdravstvenim putovanjima.

Važno je napomenuti da su recenzije i preporuke najvrijednije kada su autentične i pouzdane.

Kvalitetne recenzije dolaze od pravih pacijenata koji dijele svoje stvarne doživljaje. Sveprisutnost društvenih medija i specijaliziranih platformi za recenzije čini ovo pitanje posebno važnim u kontekstu zdravstvenog turizma, gdje pacijenti često traže informacije prije nego što se odluče za putovanje u potrazi za medicinskim tretmanima.

## Važnost SEO u zdravstvenom turizmu

SEO ili search engine optimization (optimizacija za tražilice) je marketinški proces optimiziranja web stranice i sadržaja na njoj fokusiran na povećanje vidljivosti u organskim rezultatima pretraga na tražilicama kroz poboljšanja na našim stranicama i oko njih. Cilj SEO optimizacije jest povećanje prometa s tražilica prema web stranici tako da se poboljšaju pozicije na stranicama s rezultatima pretrage.<sup>41</sup>

SEO (Search Engine Optimization) ili optimizacija za tražilice ima ključnu važnost u promociji zdravstvenog turizma u Hrvatskoj, kao i u svakom drugom industrijskom sektoru.

1. Povećava online vidljivost - Kako bi se privukli strani pacijenti, posebno putem interneta, važno je biti vidljiv na tražilicama kao što su Google. Visoko rangirane stranice privlače više posjeta, što znači više potencijalnih pacijenata.
2. Ciljana publika - SEO omogućuje da korisnik usmjeri pretragu na određene ključne riječi i fraze koje su relevantne za zdravstveni turizam u Hrvatskoj. Na primjer, može se ciljati na fraze poput "dentalni turizam u Hrvatskoj" ili "wellness tretmani u Dubrovniku". To pomaže privlačenju ciljane publike koja je zainteresirana za specifične zdravstvene usluge u toj zemlji.
3. Povećava povjerenje - Visoko rangirane stranice na tražilicama često se percipiraju kao relevantnije i pouzdanije. Kada pacijenti traže informacije o zdravstvenom turizmu u Hrvatskoj, poželjno je da vaše stranice budu među prvim rezultatima. To pomaže u izgradnji povjerenja kod potencijalnih pacijenata.
4. Kontinuirana promocija - SEO ne pruža samo kratkoročne rezultate. Ako se pravilno upravlja SEO strategijom, možete dugoročno zadržati visoku poziciju

---

<sup>41</sup> SEO optimizacija & content marketing, *Što je SEO i zašto je bitan za marketing?*, <https://www.slade.hr/blog/sto-je-seo/> (datum pristupa 13. kolovoza 2023)



na tražilicama. To znači da će stranica nastaviti privlačiti potencijalne pacijente tijekom vremena, čak i ako se ne provodi neprestana plaćena promocija.

5. Smanjuje marketinške troškove - Iako početna optimizacija može zahtijevati ulaganje, dugoročno gledano, SEO može smanjiti troškove oglašavanja. Kada se stranica dobro rangira organski na tražilicama, manje je potrebno ulagati u plaćene oglase kako biste bili vidljivi. U zdravstvenom turizmu, gdje pacijenti često provode vrijeme istražujući svoje opcije prije nego što se odluče na putovanje, SEO je ključan kako bi se informacije o ponudi i uslugama u Hrvatskoj lako mogle pronaći.

SEO je izrazito važan element online marketinga gdje zahvaćate korisnike u trenutku kad oni traže neke odgovore i kad žele nešto kliknuti i/li kupiti.

To je tzv. pull marketing- marketing privlačenja, koji je tu kad kad korisnici žele pronaći.

Oglasi su pak dio push marketinga ili marketinga prekidanja; oni se pojavljuju kad ih ne želimo vidjeti, prekidaju nas u aktivnostima (TV reklame, banneri, FB sponsored posts itd).<sup>42</sup>

---

<sup>42</sup> SEO optimizacija & content marketing, *Što je SEO i zašto je bitan za marketing?*, <https://www.slade.hr/blog/sto-je-seo/> (datum pristupa 13. kolovoza 2023)

## IZAZOVI U HRVATSKOM ZDRAVSTVENOM TURIZMU

Mogućnosti za propadanje zdravstvenog turizma u Hrvatskoj mogu proisteci iz različitih faktora koji utječu na održivost i privlačnost ove industrije. Unatoč potencijalu za rast, postoji nekoliko ključnih aspekata koji bi mogli dovesti do smanjenja ili čak propadanja zdravstvenog turizma u Hrvatskoj.

Kvaliteta medicinskih usluga ključna je za privlačenje stranih pacijenata. Ako se ne održava visok standard u dijagnostici, tretmanima i skrbi, pacijenti će se okrenuti drugim destinacijama koje nude bolju zdravstvenu skrb. Loše iskustvo jednog pacijenta može se brzo proširiti negativnim recenzijama i ugroziti reputaciju Hrvatske kao zdravstvene destinacije.

Nedostatak marketinških napora ili nedovoljna vidljivost Hrvatske kao zdravstvene destinacije može uzrokovati manji broj stranih pacijenata. Konkurencija u zdravstvenom turizmu je sve veća, a druge zemlje mogu uspješnije promovirati svoje usluge i privući veći broj pacijenata.

Nepovoljna politička situacija ili zakoni također mogu negativno utjecati na zdravstveni turizam u Hrvatskoj. Promjene u političkom okruženju, uključujući zakonske promjene, mogu utjecati na regulativu i administrativne procese vezane uz zdravstveni turizam. Nepredvidive promjene mogu otežati dolazak pacijenata, povećati birokraciju i stvoriti nesigurnost koja odvraća potencijalne korisnike.

Kako bi privukla strane pacijente, Hrvatska mora održavati visoki standard infrastrukture, uključujući medicinske objekte, smještaj, i prometnu povezanost. Nedostatak investicija u te sektore može rezultirati zastarjelom i nekonkurentnom ponudom.

Nadalje, iznenadne prirodne nepogode ili epidemije (kao što je pandemija poput COVID-19) mogu brzo zaustaviti zdravstveni turizam. Putovanja se smanjuju, a fokus se prebacuje na krizni odgovor, što može imati dugoročne posljedice na percepciju sigurnosti i pouzdanosti zemlje.

Upravljanje ovim rizicima zahtijeva odgovornost svih dionika u zdravstvenom turizmu u Hrvatskoj, uključujući medicinske institucije, turističke organizacije, vlasti i poslovne subjekte. Važno je razviti strategije koje se bave ovim izazovima kako bi se osigurala održivost i rast zdravstvenog turizma u Hrvatskoj.

## **ANKETNO ISTRAŽIVANJE O SVIJESTI, PREFERENCIJAMA O OČEKIVANJIMA U ZDRAVSTVENOM TURIZMU HRVATSKOJ**

Ankete imaju značajnu ulogu u doprinosu svijesti i razvoju određenog oblika selektivnog turizma na nekoliko načina. Ankete mogu doprinijeti svijesti i razvoju selektivnog turizma kroz prikupljanje preferencija putnika, analizu demografskih podataka, ocjenjivanje zadovoljstva, identifikaciju poboljšanja, praćenje trendova, promicanje svijesti i edukaciju te pogodnosti prema potrebama putnika.

### **Cilj istraživanja**

Cilj istraživanja u anketi o zdravstvenom turizmu u Hrvatskoj je dublje razumijevanje percepcije, potreba i preferencija sudionika u vezi s zdravstvenim turizmom.

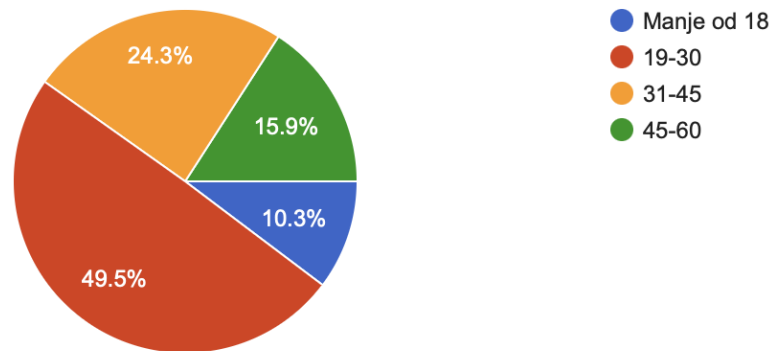
1. Proučavanje svijesti o zdravstvenom turizmu - cilj je procijeniti koliko su sudionici informirani o mogućnostima zdravstvenog turizma u Hrvatskoj te koliko su upoznati s različitim vrstama medicinskih usluga koje su dostupne.
2. Ispitivanje preferencija i očekivanja: Cilj je saznati koje vrste zdravstvenih usluga ili tretmana sudionici preferiraju tijekom zdravstvenog turizma.
3. Procjena zadovoljstva iskustvima - cilj je procijeniti zadovoljstvo sudionika s iskustvima koja su imali u vezi sa zdravstvenim turizmom u Hrvatskoj

### **Ispitanici u anketi**

Nedavno provedena anketa privukla je pozornost ukupno 107 ispitanika, čija se starost kretala između 19 i 60 godina.

Slika 6. Dobna skupina ispitanika

107 responses



Izvor: Autor

Ova raznolika grupa sudionika doprinijela je bogatstvu rezultata i raznolikosti mišljenja. Kroz ovu anketu, dobio uvid u širok spektar stavova i preferencija među različitim generacijama. Rezultati ove ankete mogu pružiti vrijedne informacije koje će pomoći donositeljima odluka u boljem razumijevanju potreba i sklonosti različitih dobnih skupina. Iskustva i mišljenja prikupljena ovom anketom pomoći će boljem oblikovanju budućih inicijativa i programa koji će odgovarati raznolikim potrebama sudionika u različitim životnim fazama.

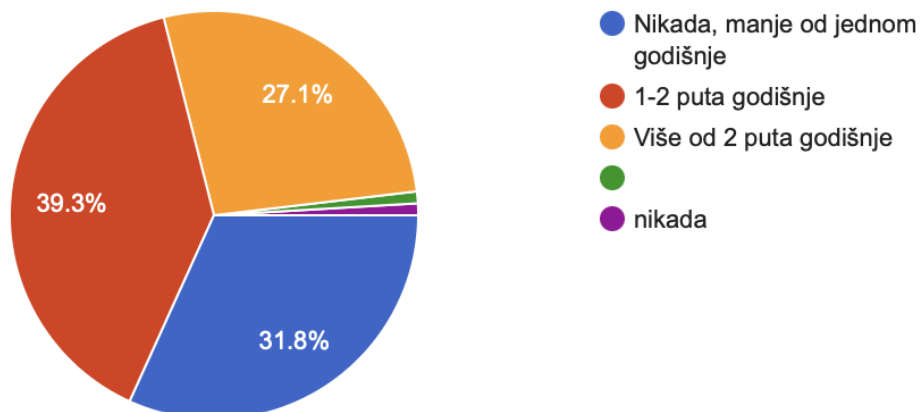
Iz obrade je izuzeto 12 ispitanika a ispitanici su izuzeti zbog premalog broja odgovorenih pitanja, odustajanje od rješavanja ankete, neozbiljno ili pogrešno ispunjavanje.

### **Profil sudionika ankete**

1. Koliko često putujete u svrhu zdravstvenih tretmana ili skrbi?

Slika 7. Putovanje u svrhu zdravstvenih tretmana

107 responses



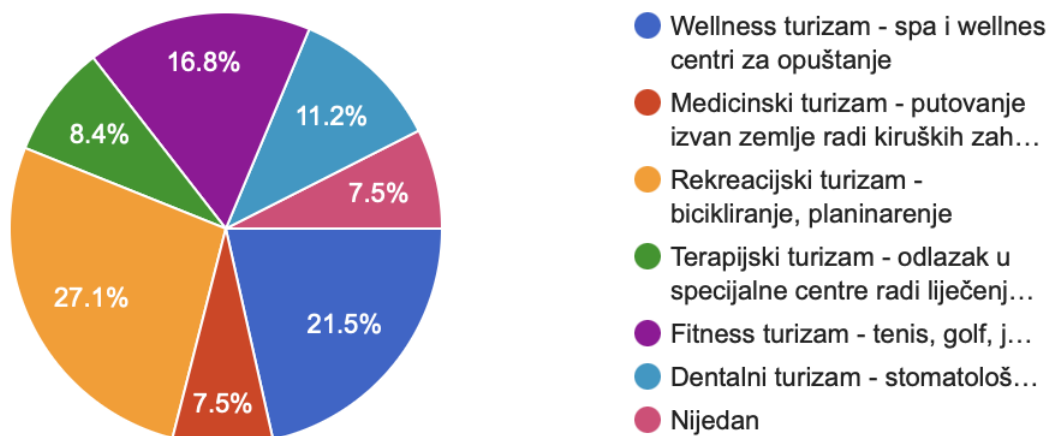
Izvor: Autor

Anketa je privukla sudjelovanje 107 ispitanika koji su ponudili intrigantne uvide. Rezultati pokazuju da 31.8% ispitanika nikada ne putuje iz razloga zdravstvenih tretmana ili skrbi. Zanimljivo je da 39.3% putuje jednom do dvaput godišnje, dok se čak 27.1% odlučuje za putovanja više od dva puta godišnje. Također, primjećuje se da samo 0.9% ispitanih nikada nije krenulo na putovanje. Ovi podaci svjedoče o raznolikosti putničkih navika i potreba među sudionicima ankete, naglašavajući važnost prilagodbe ponude prema različitim profilima putnika.

2. Koje zdravstvene usluge ili tretmane ste dosad koristili tijekom putovanja van mjesta boravka?

Slika 8. Usluge ili tretmani u zdravstvenom turizmu

107 responses



Izvor: Autor

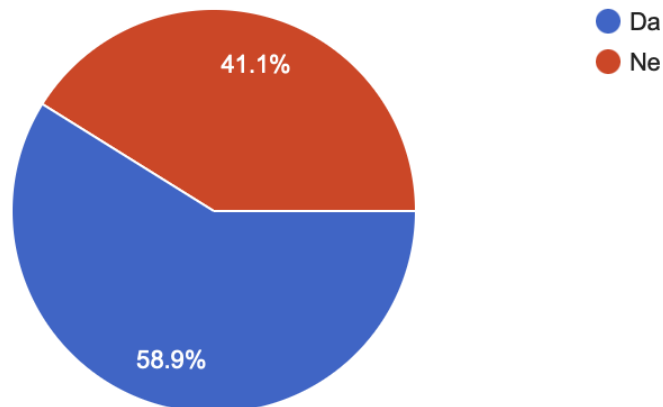
Anketa je otkrila da 27.1% ispitanika najčešće koristi rekreacijski turizam kao oblik zdravstvenih usluga ili tretmana tijekom putovanja izvan njihova mjesta boravka. Opuštajuće wellnes i spa centre preferira 21.5% sudionika, dok 16.8% sudionika koristi fitness turizam. Dentalni turizam je popularan među 11.2% ispitanika u anketi, dok su terapijski tretmani prioritet za 8.4% sudionika. Interesantno je da je medicinski turizam manje korišten, a isto tako 8.4% sudionika nikada nije putovalo radi medicinskih usluga ili tretmana izvan svojeg mjesta boravka. Ovi podaci pružaju dublji uvid u raznolikost preferencija i svrhe putovanja te ističu važnost raznovrsnih ponuda u zdravstvenom turizmu.

### Svijest o zdravstvenom turizmu

1. Jeste li svjesni da se Hrvatska promovira kao destinacija za zdravstveni turizam?

Slika 9. Svijest o promociji

107 responses



Izvor: Autor

Na upit "Jeste li svjesni da se Hrvatska promovira kao destinacija za zdravstveni turizam?" zanimljivi su odgovori sudionika ankete. Rezultati pokazuju da 41.1% ispitanika nije svjesno te promocije, dok iznenađujućih 58.9% sudionika ima svijest o tome. Ovaj pokazatelj ukazuje na važnost komunikacije i informiranja šire javnosti o naporima koje Hrvatska ulaže u promociju zdravstvenog turizma kao atraktivnog segmenta svoje turističke ponude.

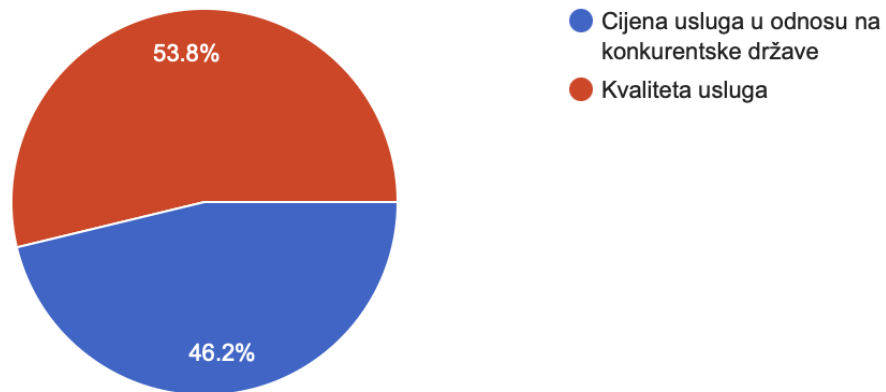
Osvijestiti veći broj ispitanika o ovom segmentu može biti ključno za poticanje interesiranja i privlačenje turista koji traže zdravstvene usluge i tretmane tijekom putovanja. Dodatno, ovakvi rezultati mogu osvijetliti potrebu za intenziviranjem marketinških napora kako bi se šira javnost upoznala s bogatom paletom zdravstvenih mogućnosti koje Hrvatska nudi. U konačnici, informiranost igra ključnu ulogu u usmjeravanju potencijalnih turista prema odgovarajućim zdravstvenim uslugama i obogatiti njihovo iskustvo putovanja.

### **Razlozi za izbor Hrvatske za zdravstveni turizam**

1. Koje čimbenike smatrate najvažnijima pri odabiru Hrvatske za zdravstveni turizam?

Slika 10. Čimbenici u zdravstvenom turizmu

106 responses



Izvor: Autor

Čak 53.8% sudionika istaklo je da cijene u odnosu na konkurentske države igraju ključnu ulogu u njihovom odabiru. Ovo ukazuje na važnost ekonomske pristupačnosti kao faktora koji privlači putnike da odaberu Hrvatsku za zdravstvene usluge i tretmane. S druge strane, 46.2% ispitanika naglašava da je kvaliteta usluga presudna za njihov izbor Hrvatske kao zdravstvene destinacije. Ovaj rezultat podcrtava važnost visokih standarda u pružanju medicinskih usluga i tretmana kako bi se privukli zahtjevni putnici koji traže izvrsnost i stručnost u zdravstvenim uslugama.

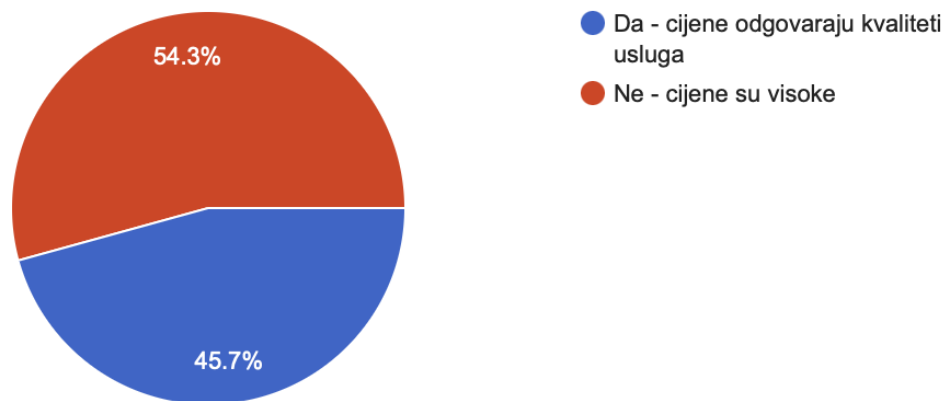
Ovi odgovori reflektiraju kompleksnost odluka koje putnici donose prilikom odabira destinacije za zdravstveni turizam. Cijene i kvaliteta usluga igraju ključne uloge, pri čemu ekonomska pristupačnost i zadovoljstvo dobivenom brigom za zdravlje čine ključne faktore koji utječu na izbor Hrvatske kao destinacije za ovakav oblik turizma.

2. Jeste li privučeni konkurentskim cijenama medicinskih usluga u Hrvatskoj?

Slika 11. Zadovoljstvo cijenama



105 responses



Izvor: Autor

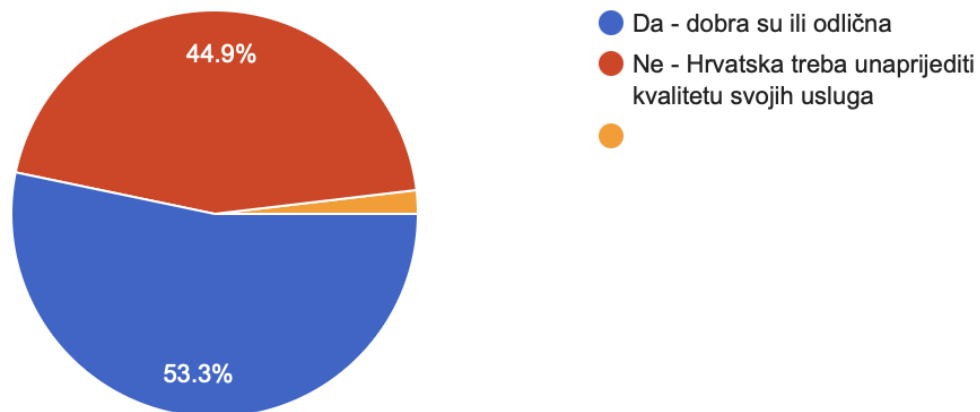
Analizirajući odgovore 105 sudionika koji su izrazili svoje mišljenje o tome jesu li privučeni konkurentskim cijenama medicinskih usluga u Hrvatskoj rezultati je sljedeći: Manje od pola sudionika odnosno 45.7% ispitanika izjavilo je da cijene odgovaraju kvaliteti pruženih usluga. Ovo ukazuje na percepciju tih ispitanika da dobivaju adekvatnu vrijednost za svoj novac kroz visoku kvalitetu medicinskih tretmana.

S druge strane, više od polovice, točnije 54.3% sudionika, smatra da su cijene medicinskih usluga u Hrvatskoj visoke. Ovaj podatak pokazuje da postoji percepcija da cijene mogu biti prepreka za neke potencijalne korisnike medicinskih tretmana u Hrvatskoj.

3. Kakva su vaša iskustva s kvalitetom medicinskih usluga i skrbi u Hrvatskoj?

Slika 12. Iskustvo s kvalitetom

107 responses



Izvor: Autor

Kada su sudionici ispitivani o njihovim iskustvima s kvalitetom medicinskih usluga i skrbi u Hrvatskoj, dobiveni rezultati nude zanimljiv uvid u njihove percepcije. Gotovo polovica, točnije 44.9% sudionika, ističe potrebu za unaprjeđenjem kvalitete tih usluga u Hrvatskoj. Ovaj podatak ukazuje na stvarnu potrebu za kontinuiranim naporima kako bi se zadovoljile očekivane standarde u medicinskom sektoru i pružile bolje usluge. Suprotno tome, 53.3% ispitanika izražava zadovoljstvo kvalitetom medicinskih usluga i skrbi u Hrvatskoj, smatrajući ih dobrima ili čak odličnima. Ova perspektiva svjedoči o pozitivnim iskustvima pojedinih korisnika medicinskih usluga i potiče našu želju da se takve kvalitete i dalje održavaju te unapređuju.

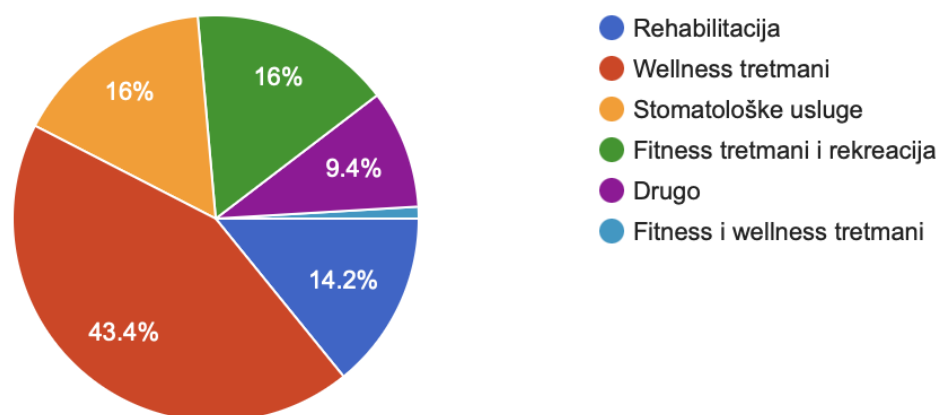
Važno je napomenuti da samo 1.9% sudionika nije ocijenilo niti jedno ni drugo, što ukazuje na potrebu za razmatranjem specifičnih slučajeva i mišljenja tih pojedinaca. Ovi rezultati naglašavaju potrebu za kontinuiranim praćenjem kvalitete medicinskih usluga i skrbi te kontinuiranim naporima kako bi se osigurala dosljednost u pružanju visokokvalitetnih usluga i udovoljilo raznolikim očekivanjima korisnika.

### Preference sudionika ankete

1. Koji oblik zdravstvenih usluga najviše preferirate tijekom zdravstvenog turizma?

Slika 13. Preference prilikom odabira usluga ili tretmana

106 responses



Izvor: Autor

Kada je riječ o preferencama ispitanika u vezi s različitim tretmanima, istraživanje je donijelo je sljedeće rezultate. Većina ispitanika, točnije njih 43.4%, najviše preferira wellness tretmane kao prioritetne oblike skrbi za svoje zdravlje i dobrobit. Ovi rezultati sugeriraju visoku svijest o važnosti opuštanja i poboljšanja kvalitete života kroz wellness pristupe.

Nadalje, 16% ispitanih koristi stomatološke usluge, ističući potrebu za oralnim zdravljem i stručnim stomatološkim tretmanima. Interesantno je primijetiti da isti postotak, 16%, koristi i fitness tretmane i rekreaciju, ukazujući na značaj aktivnog načina života i brige o fizičkoj kondiciji.

Važno je napomenuti da postoji manji broj ispitanika, 9.4%, koji ne koristi niti jedan od navedenih tretmana, što sugerira da još uvijek postoji dio populacije koji možda nije svjestan ili ne koristi ove mogućnosti zdravstvenog i wellness turizma.

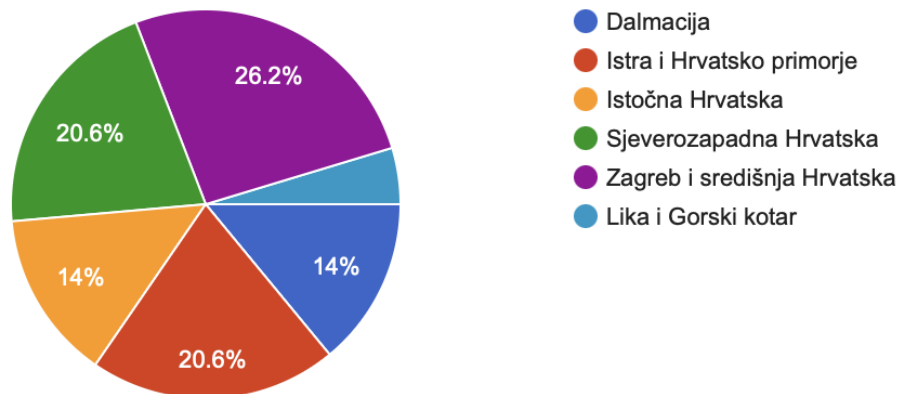
Rehabilitacijski tretmani privlače nešto više ispitanika, odnosno 14.2%, kao preferirani oblik skrbi. Ova informacija ukazuje na potrebu za tretmanima koji pomažu u obnovi tijela nakon ozljeda ili drugih zdravstvenih problema.

Sveukupno, ovi podaci otkrivaju raznolikost interesa i prioriteta među sudionicima ankete te naglašavaju važnost prilagodbe ponude u dentalnom i wellness turizmu kako bi se zadovoljile različite potrebe i preferencije pacijenata.

## 2. Koje destinacije u Hrvatskoj smatrate privlačnima za zdravstveni turizam i zašto?

Slika 14. Privlačnost regija u RH

107 responses



Izvor: Autor

Istraživanje je donijelo zanimljive uvide u preferirane destinacije za zdravstveni turizam među ispitanicima. Kada je riječ o atraktivnosti destinacija u Hrvatskoj za ovu vrstu turizma, rezultati su sljedeći:

Najveći udio ispitanika, točnije 26.2%, smatra da su Zagreb i središnja Hrvatska najprivlačnije regije za zdravstveni turizam. To može biti posljedica dostupnosti kvalitetnih zdravstvenih usluga u glavnom gradu i centralnim dijelovima zemlje, uz istovremeno bogatu kulturnu i urbani život. Sjeverozapadna Hrvatska i Istra, te Hrvatsko primorje, dobili su podršku od 20.6% ispitanika. Očigledno je da privlačeći obalni krajolik, mediteranski šarm i mogućnosti za opuštanje pored mora igraju ključnu ulogu u privlačnosti ovih regija.

Nakon toga, Lika i Gorski kotar te istočna Hrvatska ocijenjeni su kao najprivlačnije regije za zdravstveni turizam od strane 14% ispitanika. Lika i Gorski kotar mogli bi privući ljude koji traže prirodne ljepote i zdravstvene tretmane u planinskim područjima. S druge strane, istočna Hrvatska, koja možda nije toliko poznata za zdravstveni turizam, može imati specifične ponude koje privlače ovaj postotak ispitanika.

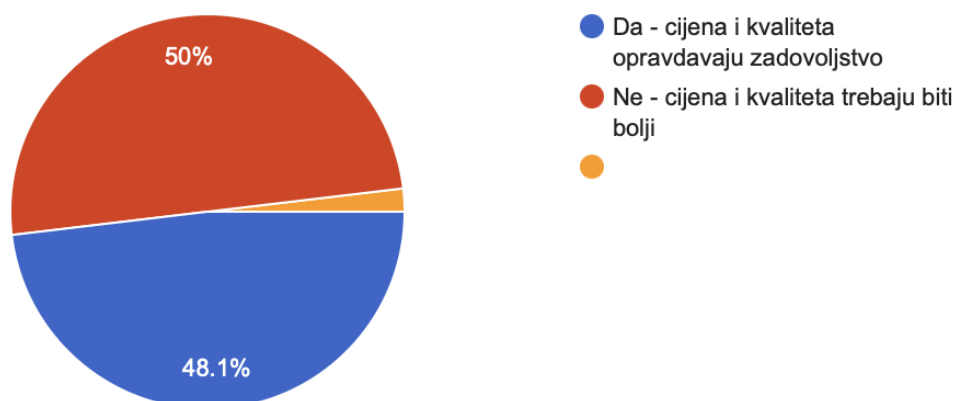
Ukupno uzevši, ovi podaci ukazuju na raznovrsnost preferiranih destinacija za zdravstveni turizam u Hrvatskoj. Različiti faktori poput kvalitete usluga, prirodnih ljepota, kulturnih atrakcija i geografskog položaja igraju važnu ulogu u percepciji atraktivnosti određenih regija.

### Udovoljavanje očekivanjima u zdravstvenom turizmu

1. Jeste li zadovoljni kvalitetom usluga i skrbi koju ste primili tijekom zdravstvenog turizma u Hrvatskoj?

Slika 15. Zadovoljstvo korisnika

106 responses



Izvor: Autor

Na pitanje "Jeste li zadovoljni kvalitetom usluga i skrbi koju ste primili tijekom zdravstvenog turizma u Hrvatskoj?", 50% ispitanika smatra da cijena i kvaliteta usluga

trebaju biti unaprijeđeni kako bi se postiglo više zadovoljstvo. Ovaj odgovor ukazuje na percepciju da postoji prostor za poboljšanje kako u pogledu cijena tako i u pogledu kvalitete pruženih usluga.

S druge strane, 48.1% ispitanika izražava zadovoljstvo i smatra da cijene i usluge zdravstvenog turizma u Hrvatskoj opravdavaju njihovo zadovoljstvo. Ova skupina ispitanika ocjenjuje da su cijene u odnosu na kvalitetu usluga razmjerno povoljne i da su usluge koje su primili tokom zdravstvenog turizma ispunile njihova očekivanja.

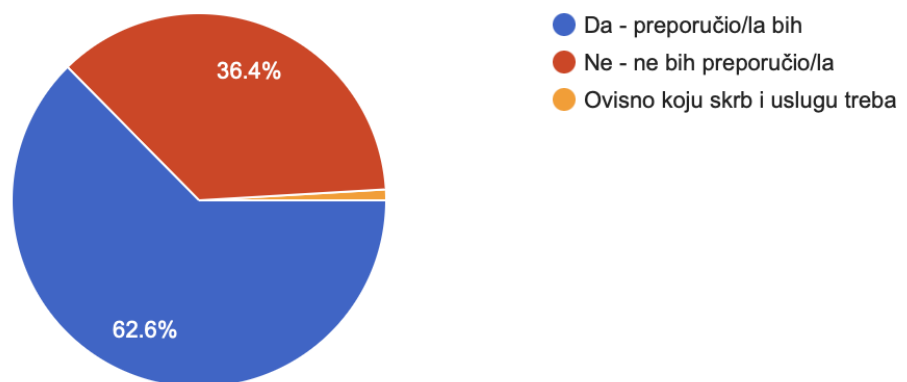
Ovaj podijeljeni odgovor sugerira potrebu za balansiranim pristupom koji će istovremeno poboljšati kvalitetu pruženih usluga i osigurati pristupačne cijene za pacijente.

## 2. Biste li preporučili Hrvatsku drugima za zdravstveni turizam?

Na pitanje "Biste li preporučili Hrvatsku drugima za zdravstveni turizam?", rezultati anketnog istraživanja pokazuju jasnu podijeljenost mišljenja među sudionicima. Evo kako bi se ti odgovori mogli sažeti:

Slika 16. Preporuke korisnika

107 responses



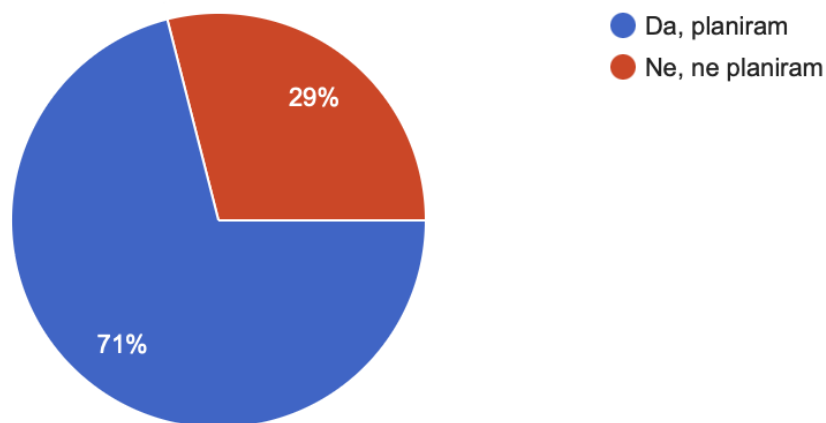
Izvor: Autor

## Budući interesi

### 1. Planirate li koristiti zdravstveni turizam u Hrvatskoj u budućnosti?

Slika 17. Korištenje zdravstvenog turizma u budućnosti

107 responses



Izvor: Autor

Na pitanje "Planirate li koristiti zdravstveni turizam u Hrvatskoj u budućnosti?", rezultati istraživanja ukazuju na pozitivan interes većine ispitanika. Rezultati pokazuju da postoji visok interes za buduće korištenje zdravstvenog turizma u Hrvatskoj. Točnije, značajnih 71% ispitanika izražava namjeru da koristi zdravstveni turizam u Hrvatskoj u budućnosti. Ovaj odgovor sugerira da većina sudionika vidi potencijal za pružanje kvalitetnih zdravstvenih usluga i skrbi u Hrvatskoj te da su spremni iskoristiti tu priliku za svoje zdravstvene potrebe.

S druge strane, 29% ispitanika ne planira koristiti zdravstveni turizam u Hrvatskoj u budućnosti. Ovaj manji postotak ukazuje na to da postoji dio sudionika koji možda preferira druge opcije ili ima svoje razloge zbog kojih ne planira koristiti zdravstveni turizam.

### 2. Koje biste promjene ili dodatne usluge željeli vidjeti kako bi poboljšali svoje iskustvo zdravstvenog turizma u Hrvatskoj? Odgovorite kratko.

## Slika 18. Sugestije ispitanika



Sve je super
Zadovoljna sa uslugama
Ulaganje u objekte.
Više rekreacijskih ponuda, masaža, kiropraktike...
Bolju promidžbu za lokalno stanovništvo uz određene beneficije
Treba smanjiti cijenu
Tretmane lica
Više alternativnih usluga
Profesionalniji doktori, bolja oprema

Izvor: Autor

Odgovori na pitanje o promjenama ili dodatnim uslugama koje bi ispitanici željeli vidjeti kako bi poboljšali svoje iskustvo zdravstvenog turizma u Hrvatskoj ukazuju na konkretne oblasti za unaprjeđenje.

Ispitanici izražavaju više aspekata koji bi mogli poboljšati njihovo iskustvo zdravstvenog turizma u Hrvatskoj:

**Veća Primanja Medicinskom Osoblju:** Ispitanici smatraju da veća primanja za medicinsko osoblje mogu poboljšati kvalitetu usluga i privući stručne i motivirane profesionalce.

**Ulaganje u Objekte:** Povećano ulaganje u zdravstvene objekte može poboljšati infrastrukturu i opremljenost, što bi dodatno podržalo kvalitetne tretmane i dojmove pacijenata.

**Bolja Promidžba:** Ispitanici ističu važnost bolje promocije destinacije za zdravstveni turizam kako bi se privukli više pacijenata i stvorila veća svijest o ponudi.



Više Alternativnih Usluga: Dodatne alternative tretmana i usluga omogućile bi pacijentima veći izbor, prilagodivost i personalizirane planove skrbi.

Veća Profesionalnost: Naglašavanje profesionalnosti i visokih standarda pomaže u izgradnji povjerenja pacijenata i stvaranju pozitivnih iskustava.

Širi Spektar Ponude i Kvalitete: Ispitanici bi voljeli vidjeti širi raspon usluga i ponuda različitih razina kvalitete kako bi mogli odabrati prema svojim preferencama i potrebama.

## ZAKLJUČAK

Zdravstveni turizam u Hrvatskoj predstavlja značajnu i rastuću granu turističke industrije. Zemlja se pozicionira kao atraktivna destinacija za pacijente koji traže visokokvalitetne medicinske usluge, wellness tretmane i rehabilitaciju, što potvrđuje njezinu sposobnost da zadovolji potrebe raznolikih pacijenata. Kroz raznoliku ponudu od medicinskih usluga do prirodnih ljepota obale i otoka, Hrvatska je uspjela privući pažnju međunarodne publike.

Uzimajući u obzir ključne čimbenike koji doprinose uspjehu zdravstvenog turizma u Hrvatskoj, poput kvalitete medicinske skrbi, konkurentne cijene, stručnosti osoblja i atraktivnih destinacija, jasno je da je zdravstveni turizam postao prepoznatljiv simbol hrvatskog turističkog identiteta. Dentalni turizam posebno je istaknut, privlačeći pacijente iz cijelog svijeta koji cijene kvalitetu usluga i povoljne cijene.

Unatoč pozitivnim aspektima, važno je naglasiti da kontinuirano ulaganje u infrastrukturu, održavanje kvalitete i poboljšanje promocije ključni su za održivost ove industrije. Globalna konkurencija u zdravstvenom turizmu zahtijeva inovativne strategije kako bi Hrvatska ostala atraktivna i relevantna. Također, osiguranje transparentnosti i kvalitete usluga presudno je za očuvanje povjerenja pacijenata i stvaranje dugoročnih odnosa.

U konačnici, zdravstveni turizam u Hrvatskoj predstavlja ne samo ekonomske koristi, već i priliku za daljnji razvoj medicinske infrastrukture i jačanje turističkog sektora. Uspješnost ove grane turizma ovisi o kontinuiranom zalaganju svih dionika, od zdravstvenih stručnjaka i turističkih organizacija do vlasti. S pravim pristupom i strategijom, Hrvatska može nastaviti graditi svoj ugled kao destinacija za izvrsnost u zdravstvenom turizmu.

## LITERATURA

### Knjige

Zdravstveni turizam Hrvatske : vodič kroz ordinacije i liječilišta. Zagreb : Zagraf, 1994.

Health and wellness tourism - Melanie Smith, Laszlo Puczko

Zdravstveni turizam i prirodni ljekoviti činitelji u Hrvatskoj. Zagreb : Akademija medicinskih znanosti Hrvatske, 2003.

Referentni centar za zdravstveni turizam i medicinski programirani odmor Ministarstva zdravstva Republike Hrvatske : Fakultet za turistički i hotelski menadžment, 2000.

Thalassotherapie Opatija : 1957.-2007. Opatija : Thalassotherapie, 2007.

Gržinić, J. (2014), Međunarodni turizam

### Internetske stranice

1. Portal privatni smještaj, *Zdravstveni turizam Hrvatske*, <https://portal.privatnismjestaj.hr/clanak/zdravstveni-turizam-hrvatske>
2. Web stranica e-Građani, Vlada Republike Hrvatske, *Konferencija „Health Spot Croatia“*, <https://vlada.gov.hr/vijesti/konferencija-health-spot-croatia-zdravstveni-turizam-donosi-500-milijuna-eura-godisnje/25258>
3. Centromedica, *Centromedica u centru Istre*, <https://www.centromedica.hr>
4. Dental esthetic, *Dobrodošli u DENTAL ESTHETIC i ordinacije Žakula - Dr. Verica Žakula i Dr. Mihaela Žakula Skrčević*, <http://www.dentalzakula.com>
5. Republika Hrvatska, Ministarstvo zdravlja, *Zdravstveni turizam*, <https://zdravlje.gov.hr/zdravstveni-turizam-5532/5532>
6. Narodne novine, *Članci*, <https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/dodatni/432054.pdf?fbclid=IwAR1vdbnMlRrAp7C0FF5nUOrnN-hdzLNJ4x1haIDwzlnHuDRJT3g1vypviCik>

7. Republika Hrvatska, Ministarstvo zdravstva, *Zdravstveni turizam, usluge u zdravstvenom turizmu*, <https://zdravlje.gov.hr/zdravstveni-turizam-5532/usluge-u-zdravstvenom-turizmu/5533>
8. Povijest, *Aqua lasae: elitno rimsko lječilište*, <https://povijest.hr/drustvo/kultura/aquae-iasae-elitno-rimsko-ljeciliste/>
9. Turistička zajednica Varaždinske županije, *Aqua lasae*, <https://www.turizam-vzz.hr/en/explore/legends/62-aqua-iasae>
10. Povijest, *Aqua lasae: elitno rimsko lječilište*, <https://povijest.hr/drustvo/kultura/aquae-iasae-elitno-rimsko-ljeciliste/>
11. Bernarda Tourism, *Arheološki park Aqua lasae*, <https://www.bernarda-tourism.eu/varazdinske-toplice/arheoloski-park-aqua-iasae/> (
12. Markething, *Što je SWOT analiza i koje su smjernice potrebne za njezinu izradu?*, <https://www.markething.hr/sto-je-swot-analiza-i-koje-su-smjernice-potrebne-za-izradu/>
13. Malbaša, A., *Dossier: Zdravstveni turizam treba postati hrvatski prioritet, Nacional*. <http://www.nacional.hr/dossier-zdravstveni-turizam-treba-postati-hrvatski-prioritet/>
14. Croatia link, *Zdravstveni turizam: definicija, povijest i podjela*, [http://croatialink.com/wiki/Zdravstveni\\_turizam:\\_definicija,\\_povijest\\_i\\_podjela](http://croatialink.com/wiki/Zdravstveni_turizam:_definicija,_povijest_i_podjela)
15. Ministarstvo zdravstva, *Vijesti iz zdravstvenog turizma*, [https://zdravlje.gov.hr/UserDocsImages/2023%20OBJAVE/Odluka%20o%20donošenju%20Programa%20dodjele%20potpora%20male%20vrijednosti\\_30%203%202023.pdf](https://zdravlje.gov.hr/UserDocsImages/2023%20OBJAVE/Odluka%20o%20donošenju%20Programa%20dodjele%20potpora%20male%20vrijednosti_30%203%202023.pdf)
16. Ministarstvo zdravstva, *Vijesti iz zdravstvenog turizma*, [https://zdravlje.gov.hr/UserDocsImages/2023%20OBJAVE/Program%20dodjele%20potpora%20mala%20vrijednosti\\_30%203%202023.pdf](https://zdravlje.gov.hr/UserDocsImages/2023%20OBJAVE/Program%20dodjele%20potpora%20mala%20vrijednosti_30%203%202023.pdf)
17. Portal privatni smještaj, *Zdravstveni turizam Hrvatske*, <https://portal.privatnismjestaj.hr/clanak/zdravstveni-turizam-hrvatske>
18. Maistra, *Wellness i spa*, <https://www.maistra.com/hr/vrste-odmora/wellness-i-spa/#/>
19. Vallis Dent, *Posvećeni dentalnoj izvrsnosti*, <https://vallident.eu>
20. Turistička zajednica Bjelovarsko-bilogorske županije, *Daruvarske toplice*, <https://www.tzbbz.hr/turisticka-ponuda/bjelovar/daruvarske-toplice>

21. Turistička zajednica Bjelovarsko-bilogorske županije, *Daruvarske toplice*, <https://www.tzbbz.hr/turisticka-ponuda/bjelovar/daruvarske-toplice>
22. Večernji list, *Na kraljevske tretmane dolaze gosti iz Njemačke, Slovenije, Turske, Albanije ...*, <https://www.vecernji.hr/lifestyle/na-kraljevske-tretmane-dolaze-gosti-iz-njemacke-slovenije-turske-italije-1354800>
23. Centar za rehabilitaciju „Samaritanac“ Split, *O nama*, <https://www.samaritanac.hr>
24. Terme Tuhelj, *Ljetni praznici*, [www.termesvetimartin.com](http://www.termesvetimartin.com)
25. Terme Sveti Martin, *Sveti Martin na Muri*, [www.termesvetimartin.com](http://www.termesvetimartin.com)
26. Oblikovano prema: Web stranica Krapinske toplice, Smještaj, terme, i zdravlje u Hrvatskom zagorju, [www.krapinsketoplice.com](http://www.krapinsketoplice.com)
27. Thalassotherapie Crikvenica, *Thalassotherapie Crikvenica- specijalna bolnica za rehabilitaciju Primorsko-goranske županije*, <https://thalasso-ck.hr>
28. Bizovačke toplice, *Bizovačka termalna voda*, <https://www.bizovacke-toplice.hr/bizovacka-termalna-voda.aspx>
29. Biokovka, *Biokovka*, <https://www.biokovka.hr/hr/>
30. Klaster Termi Hrvatske, Naftalan, specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju, Ivanić Grad, <https://klaster-termi-hrvatske.hr/naftalan-specijalna-bolnica-za-medicinsku-rehabilitaciju-ivanic-grad/>
31. Azerbajdžan international, *Naftalan - The Miracle Oil*, [https://www.azer.com/aiweb/categories/magazine/ai102\\_folder/102\\_articles/102\\_naftalan\\_abbasov.html](https://www.azer.com/aiweb/categories/magazine/ai102_folder/102_articles/102_naftalan_abbasov.html)
32. Medical Tourism magazine, *What is your Country's ranking?*, <https://www.magazine.medicaltourism.com/article/what-is-your-countrys-ranking>
33. Ljepota i zdravlje, *Najpopularniji estetski zahvati u 2022. godini*, <https://www.ljepotaizdravlje.hr/najpopularniji-estetski-zahvati-u-2022-godini/>
34. Hrvatska turistička zajednica, *Medicinski turizam i međunarodni trendovi i perspektive*, <https://www.htz.hr/sites/default/files/2016-11/Medicinski-turizam-Medunarodni-trendovi-i-perspektive.pdf>
35. Nacional neovisni news magazin, *Istraživanje iz 2015: Zdravstveni turizam treba postati prioritet*, <https://www.nacional.hr/istrazivanje-iz-2015-zdravstveni-turizam-treba-postati-hrvatski-prioritet/>

36. Medical Tourism magazine, *Eastern Europe sinking teeth into medical tourism training*, <https://www.magazine.medicaltourism.com/article/eastern-europe-sinking-teeth-medical-tourism-training>
37. Medical Tourism Magazine, *Medical Tourism market in Greece: Current trends and the future*, <https://www.magazine.medicaltourism.com/article/medical-tourism-market-greece-current-trends-future> (datum pristupa: 18. kolovoza 2023)
38. DentaVacation, *Dental Tourism in Croatia: A reason to smile*, <https://www.dentavacation.com/dental-tourism-in-croatia/>
39. SEO optimizacija & content marketing, *Što je SEO i zašto je bitan za marketing?*, <https://www.slade.hr/blog/sto-je-seo/>

## Popis tablica

Tablica 1. SWOT analiza zdravstvenog turizma u Hrvatskoj

Tablica 2. SWOT analiza dentalnog turizma u Hrvatskoj

Tablica 3. Komparacija cijena Hrvatske, Sjedinjenih Američkih Država/Kanade i Velike Britanije u EUR (iz 2023.)

## Izvor tablica

Izvor tablice 1: Autor

Izvor tablice 2: Autor

Izvor tablice 4: Izvor: DentaVacation, *Dental Tourism in Croatia: A reason to smile*, <https://www.dentavacation.com/dental-tourism-in-croatia/> (datum pristupa: 18. kolovoza 2023.)

## Popis slika

Slika 1: Aqua lasae (kaku su terme otprilike izgledale)

Slika 2. Terme Aqua lasae

Slika 3. Termalne (SPA) i lječilišne destinacije u Hrvatskoj

Slika 4. Naftalanski tretmani u Azerbajdžanu 1958. godine

Slika 5. Korištenje medicinskih uuga izvan matične zemlje

Slika 6. Dobna skupina ispitanika

Slika 7. Putovanje u svrhu zdravstvenih tretmana

Slika 8. Usluge ili tretmani u zdravstvenom turizmu

Slika 9. Svijest o promociji

Slika 10. Čimbenici u zdravstvenom turizmu

Slika 11. Zadovoljstvo cijenama

Slika 12. Iskustvo s kvalitetom

Slika 13. Preference prilikom odabira tretmana ili usluga

Slika 14. Privlačnost regija u RH

Slika 15. Zadovoljstvo korisnika

Slika 16. Preporuke korisnika

Slika 17. Korištenje zdravstvenog turizma u budućnosti

Slika 18. Sugestije ispitanika

### **Izvor slika**

Izvor slike 1. Povijest, *Aqua lasae: elitno rimsko lječilište*,

<https://povijest.hr/drustvo/kultura/aquae-iasae-elitno-rimsko-ljeciliste/> (datum pristupa: 23. lipnja 2023)

Izvor slike 2. Turistička zajednica Varaždinske županije, *Aqua lasae*,

<https://www.turizam-vzz.hr/en/explore/legends/62-aqua-iasae> (datum pristupa: 22. lipnja 2023)

Izvor slike 3. Republika Hrvatska, Ministarstvo zdravstva, *Katalog projekta zdravstvenog turizma*,

<https://zdravlje.gov.hr/UserDocsImages/2021Objave/Katalog%20projekata%20zdravstvenog%20turizma%202020.pdf>

(datum pristupa: 21.05.2023)

Izvor slike 4. Azerbajdžan international, *Naftalan - The Miracle Oil*,

[https://www.azer.com/aiweb/categories/magazine/ai102\\_folder/102\\_articles/102\\_naftalan\\_abbasov.html](https://www.azer.com/aiweb/categories/magazine/ai102_folder/102_articles/102_naftalan_abbasov.html) (datum pristupa 23. kolovoza 2023.)

Izvor slike 5. Hrvatska turistička zajednica, *Medicinski turizam i međunarodni trendovi i perspektive*, <https://www.htz.hr/sites/default/files/2016-11/Medicinski-turizam-Medunarodni-trendovi-i-perspektive.pdf> (datum pristupa 19.06.2023)

Izvor slike 6: Autor

Izvor slike 7: Autor

Izvor slike 8: Autor

Izvor slike 9: Autor

Izvor slike 10: Autor

Izvor slike 11: Autor

Izvor slike 12: Autor

Izvor Slike 13: Autor

Izvor slike 14: Autor

Izvor slike 15: Autor

Izvor slike 16: Autor

Izvor slike 17: Autor

Izvor slike 18: Autor